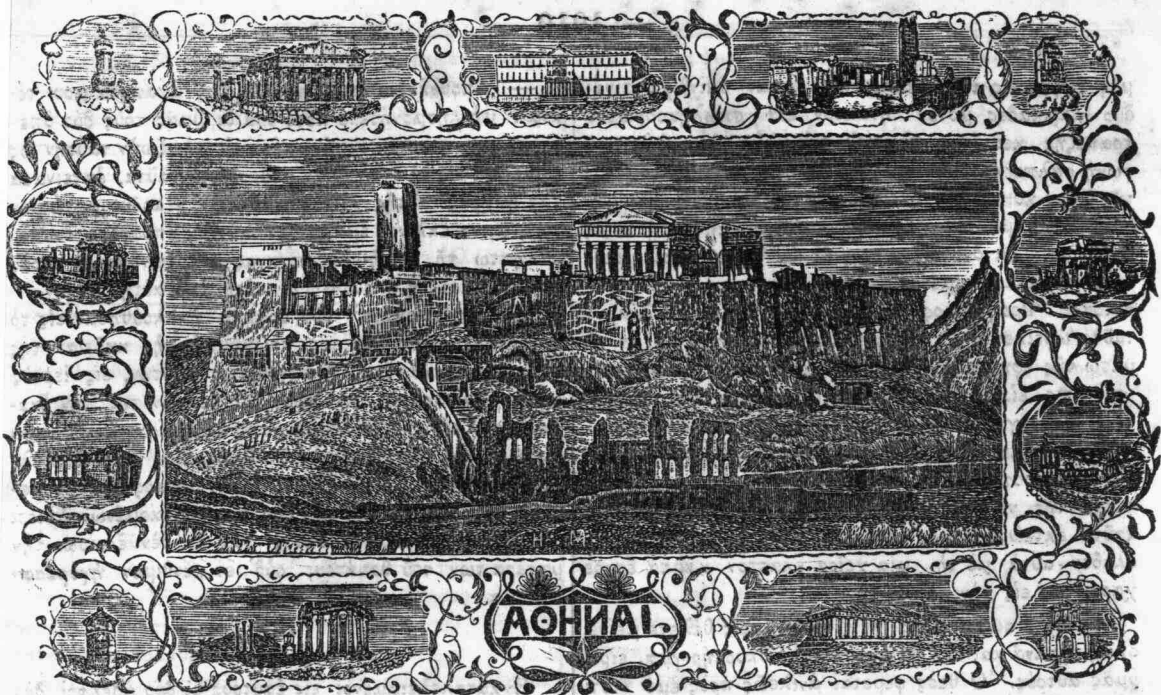

Π Ε Ρ Τ Ε Ρ Π Η

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

Φυλλάδ. 67.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ.

Τόμος. Γ'.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΝ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 1850.

Ο ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΣ.

Μία τῶν ὀδυνηρῶν ἐκείνων σκηνῶν τὰς ὁποίας συνάχαις ἡ πενία ἐπιφέρει, συνέβη περὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 18** Βίς εὐτελὴς τινα οἰκίαν τοῦ προαστείου Βάλης τῆς ἐν Μαλουσίᾳ εἰς ἀνώγειν τι ἀνοικτὸν εἰς πάντας τοὺς θέραι, καὶ οὖν διὰ τῶν τεθραυσμένων πλίνθων εἰσέρχεται ἡ πᾶχη, γυνὴ τις τεσσαρακοντοῦτης περίπου ἔκειτο εἰς ῥάχη ποταπῆς κλίνης· τὸ πελιδνὸν αὐτῆς πρόσωπον κατεδείκνυνεν ὅτι αἱ δυνάμεις ὀλοτελῶς ἐξηγνέθησαν. Ἡ χήρα Κοσμάννου [οὕτως ἦ ἐπὶ θάνατος γυνὴ ἐκαλεῖτο] ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἶχε παλαίσει κατὰ μεγάλων στερήσεων, ἀντιτάσσασα σῶμα φύσει ῥωμαλαῖον εἰς ἐργασίαν ὑπερανθρωπίνους ἀπαιτοῦσαν δυνάμεις. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ συζύγου αὐτῆς ἔμεινε μὲ δύο τέκνα, ὧν τὸ πρωτότοκον ἦν μόλις τετραετές· ἀλλὰ τὰ τέκνα ταῦτα δὲν ἦσαν δι' ἄλλο εἰμὴ διὰ τὴν ἐπαυξήσασαι τὴν δυστυχίαν. Πρὸ τίνος καιροῦ ἠρθάνετο ὅτι αἱ δυνάμεις τὴν ἐγκατελίμπανον· ἀλλ' ὅταν ὀλοτελῶς ἔλειψαν ἀπ' αὐτὴν οἱ πλείστοι τῶν παρεχόντων αὐτῇ ἐργασίαν ἀγνοοῦντες τὸ αἷτιον τῆς ἀμελείας τῆς ἐπαύσαν νὰ τῇ διδῶσι τοιαύτην. Ἐμψυχουμένη καὶ ἐρειδουμένη ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τούτων, ἤθελε δυνηθῆναι ἰσως ἡ δυστυχὴς γυνὴ νὰ ὑπερνηκίσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς

ἀλλ' οὕτως ἦτον ἀδύνατον ν' ἀντιπαλαίσῃ πρὸς τὴν δυστυχίαν. Ἐσπέραν δὲ τινα ἐπιστρέψασα ἀπρηδμημένη παρὰ τὸ σῆνθος εἰς τὸ ἀνώγειον, ἔρριψεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ τοῦ ἐστιατορίου κενῶν καὶ τῶν δύο, καὶ πρὸς τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν τῆς ἐνατενίσασα,

— Τέκνον, εἶπεν, ὁ θεὸς νὰ κάμῃ τὸ ἔλεός σου· ἀλλὰ τὰς ἡμέρας ταύτας αἰσθάνομαι ἐαυτὴν πολλὰ ἀσθενῇ· σὺ δύνασαι νὰ ἐργασθῇς, καὶ ὁ ἐργαστασιάρχης, ὅστις σὲ ἀγαπᾷ, ὅταν μάθῃ ὅτι σὺ καὶ ὁ ἀδελφός σου στερεῖσθε τῶν πάντων, δὲν θὰ σοῦ ἀποποιηθῇ προκαταβολὴν τινα. Naί μὲν γνωρίζω ὅτι αἱ αἰτήσεις αὐταὶ εἶναι δυσάρεστοι, ἀλλὰ σὺ ἔχεις δυνάμεις καὶ ὁ θεὸς εἶπε, Φριδερίκε, ὅτι πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα.

Ὁ Φριδερίκος ἐθεώρησε μετ' ἀγωνίας τὴν μητέρα του· ὁ ἄρτος τοῦ· ἔλειπεν ἐνίστε, καὶ οὐδέποτε αὐτὴ ὠμίλησεν οὕτω. Καταπλαγεὶς δὲ διὰ τὴν ὠχρότητα καὶ τὴν ἀθυμίαν τῆς καὶ κρατήσας τὰ ἐρχόμενα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του δάκρυα, ἐπλησίασε πρὸς αὐτὴν καὶ ἀφοῦ τὴν ὑπεχρέωσε νὰ κατακλινθῇ τῇ ὑπεσχέθῃ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Κ. Κερτμάννον.

Ἀλλ' ἡ προκαταβολή, ἣτις ἐδόθη παρὰ τοῦ Κ. Κερτμάννου, μόλις ἐπῆρκεσε διὰ τὰς πρώτας ἀνάγκας ὀλίγων ἡμερῶν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ πτωχὴ οἰκογένεια εὗρεθ' αὐτὴς εἰς ἀπῆλτον ἔνδειαν.

Τὴν 20 Ἰανουαρίου, τὸ ἀνώγειον τῆς χήρας Κοσμάννου ἦτον ὑπὲρ τὸ σῆνθος· ψυχρὸν μάντην ὁ δὲ θαλά-

μὰς ἐξήτει εἰς τὴν ἡμίλειστον ἐστίαν σπινθίρα τινά· διὸ λαμπάδας μόνον ἤναπτον ἐπὶ σκωληκοδρότῳ τραπέζης κειμένης πλησίον τῆς κλίνης καὶ ἡ λιγυρὰ φωνὴ σάλπιγγος, ἦν φάλτης τις ἦχε προπορευόμενος τῆς θείας κοινωνίας, ἤκούετο εἰς τὴν ὁδόν. Ἡ ἀποθνήσκουσα ἐλάμβανεν ἤδη τὰς τελευταίας τῆς θρησκείας βοήθειας. Τὰ δύο τέκνα της, ἐξ ὧν ὁ μὲν Φριδερίκος ἐφαίνετο εξαφανισμένος ἀπὸ τὴν λύπην του, ὁ δὲ πρωτότοκος Φραγκίσκος ἔκλαιε μὲν, ἀλλὰ τὰ δάκρυα ταῦτα ὤφειλοντο εἰς τὴν στιγμιαίαν ταραχὴν καὶ ἐν τῇ μέσῳ τῆς ἐφημέρου ταύτης λύπης εὐκολον ἦτο νὰ ἐπαναίδη τις εἰς αὐτὸν τὴν ἀπροσποίητον καὶ τὴν ἀναληγσίαν, ἣσαν γονυπετῇ ἐμπροσθεν αὐτῆς.

Ὅλιγον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἱερέως, ἡ ἀγωνιώσα ἐπροσπάθησε νὰ ἐγερθῇ· ἔκαμε νεῦμα εἰς τὰ δύο τέκνα της νὰ τὴν ἀκούσωσι μετὰ προσοχῆς· μετὰ ταῦτα ἐκτείνασα πρὸς αὐτὰ τὰς ἀσθενεῖς της ἀγκάλας, ἔλαβεν αὐτὰ μὲ τὴν μία χεῖρα ἕκαστον καὶ τὰ ἔσυρε χαριέντως εἰς τὴν κλίνην της.

— Μετὰ τινὰς ὥρας τοῖς εἶπε, σεῖς θέλετε μείνει ὅλως ὀρφανὰ καὶ δὲν θὰ ἔχητε ἄλλο ὑποστήριγμα, εἰμὶ ὑμᾶς αὐτούς. Ὁ θεὸς φέρεται ἀνιλεῶς πρὸς ἐμέ· διότι μ' ἀφαρπάζει καθ' ἣν ὥραν δὲν δύναμαι πλέον νὰ σᾶς θρέψω. Ἐπεθύμουν νὰ ἔμενον ἀκόμῃ καιρὸν τινα μεθ' ὑμῶν διὰ νὰ σᾶς ὁδηγήσω, . . . ἀλλ' ἀφ' οὗ πρέπει ν' ἀποθάνω, ἀκούσατέ με· Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς ἀφήσω εἰμὶ τὴν διαθήκην τῆς πενίας, τὰς τῶν καλῶν συμβουλάς. Πρὶν φθάσῃτε εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν, καθὰ ἡμέρας θέλετε περάσει· ὁποῖα δὲ καὶ ἂν ᾖ εἰς ἀνάγκαι σας, ἐνθυμήθητε ὅτι ἡ τιμιότης εἶναι ὁ πλοῦτος σας. Ἡδυνάμην συχνάκις νὰ σφετερισθῶ τὰ τῶν ἄλλων ὅταν ἔλειπεν ἀπὸ ὑμᾶς ὁ ἄρτος· ἀλλ' ἂν καὶ θυσάρεστοι ᾖναι διὰ τὴν μητέρα αἱ κραυγαὶ πεινῶντων τέκνων, ἐπεθύμουν μᾶλλον νὰ τὰς ἀκούω, ἢ νὰ πράξω τι ἀπηγορευμένον παρὰ τοῦ θεοῦ. Ἀλλως, τὸ μέλλον θ' ἀποβῇ δι' ὑμᾶς καλλίτερον ἀπὸ τὸ παρελθόν. Σὺ, Φριδερίκε· εἶσαι πολὺ νέος ἀκόμῃ· διότι μόλις τὰ τελευταῖα Χριστογεννα ἦσο τριετής· σὺ κατέχεις τύχην ἀσφαλῆ, τὴν φιλοπονίαν. Σὺ δὲ, τέκνον, ἐπρόσθεσε στρέψασα τὰ ἐσβεσμένα ὀμμάτια της πρὸς τὸν πρωτότοκον υἱὸν της, μὴ ὀργισθῇς δι' ὅτι μέλλω νὰ σοὶ εἰπῶ, δὲν βλέπω μὲν μέμψιν τινα εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ μόνον θέλω νὰ κάμω μίαν δέσπιν διὰ τὸ μέλλον. Ἐπαγρῶνται εἰς σεαυτοὺς, Φραγκίσκε! σὺ δὲν ἀγαπᾷς τὴν ἐργασίαν καὶ ὥσως αὕτη εἴνε ἡ ἐγγύτης τιμιότητος εἰς τὸν πτωχόν. Ὅταν τις δὲν ἔχῃ τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις διὰ νὰ κερδήσῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον εἶνε σχεδὸν βιασμένος νὰ τὸν κλέπτῃ! Μείνε μετὰ τοῦ Φριδερίκου, τέκνον, διότι οὗτος εἶνε ὁ φυσικὸς σύντροφός σου· ἀκούε τὰς συμβουλάς δσας θὰ σὲ διδῇ καὶ μὴ λυπεῖσαι ποτὶς διὰ τὴν ὑπεροχὴν ταύτην· διότι αὐτὸς ὁ ἴδιος καλῶς γνωρίζει ὅτι εἰς τὸν Θεὸν τὴν χρῆσται, καὶ δὲν θέλει ποτὲ σὲ λυπήσει. Μετὰ ταῦτα, ὀλιβούσα τὴν χεῖρα τοῦ Φραγκίσκου, ἥτις ἔμενον ἀκίνητος εἰς τὴν ἰδιάν της,

Ὁρκίσθητι, τῷ εἶπεν, ὅτι δὲν θέλεις χωρισθῇ ποτὲ ἀπὸ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ὅτι δὲν θὰ ὑπάγῃς νὰ εὕρῃς ὀροφὴν μακρὰν τῆς μόνης, ἥτις σοὶ μένει ὡς σημεῖον μεγάλης ἀγάπης.

Ὁ Φραγκίσκος μετὰ δακρύων ὑπεσχέθη τοῦτο καὶ μ' ὅλον ὅτι οὐδὲν ἀσφαλὲς ὑπῆρχεν εἰς τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, μ' ὅλα ταῦτα εἰς τῆς θνησκούτης τὸ πρόσωπον ταχεῖν χαρὰς ἀκτῖς ἐξέλαμψε.

— Ἀποθνήσκω ἡτυχος εἶπεν Ὁ ἄγαπητά μου τέκνα· μὴ λησμονήσεται ποτε ὅσα δι' ὑμᾶς τοὺς δύο ὑπέφερα, μείνεται λοιπὸν ἐνωμένα εἰς τὴν ζωὴν ταύτην ὡς εἶσθε καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου. Μετὰ ταῦτα, ἐκτείνασα τὰς ψυχὰς αὐτῆς χεῖρας ἐπὶ τῶν νεαρῶν μετώπων των, ἅτινα ἔκλινον ἐμπροσθεν αὐτῆς, ἐπρόφερε δυσκαταλήπτῳ τῇ φωνῇ λέξεις τινὰς ἀποτεινομένας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ μὴ ἀκουσθείσας εἰμὶ ἀπὸ αὐτὴν μόνην.

Τὴν ἐπαύριον, τὰ δύο ὀρφανὰ ἠκολούθησαν εἰς τὸ κοιμητήριον. τὴν ἐπίσης πτωχὴν εἰς τὴν κηδεῖαν της ὡς καὶ εἰς τὴν ζωὴν της γυναῖκα ταύτην, εἰς ἱερῆς μετὰ τῶν φορέων καὶ τῶν δύο τέκνων της τὴν ἠκολούθησαν εἰς τὴν τελευταίαν της κατοικίαν· ἐκτὸς τῶν θυρῶν καὶ τῆς ἀθυμίας τοῦ Φριδερίκου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του, οὐδὲν ἄλλο ἐξέφραζεν ὅτι δεσμός ὑπῆρχε μετὰ τοῦ νεκροῦ καὶ τῶν δύο παρευρισκομένων· διότι μὴ ἔχοντες χρήματα ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν ἔσωσαν τὴν μητέρα των τοῦ θανάτου, οὐδ' ἐν πένθιμον ἠγόρασαν ὕψωμα.

II.

Ἐγκαταλειμμένοι εἰς ἑαυτοὺς οἱ δύο ἀδελφοὶ δὲν ἐδράβουν ν' ἀκολουθήσωσι δύο διαφόρους ὁδοὺς κατὰ τὸν χαρακτήρα του ἕκαστος. Ὁ μὲν Φραγκίσκος, ὃν ἐτάραξεν ὁ θάνατος τῆς μητρός του ἐπειδὴ ἡ ἀπώλεια ἐκείνων οἵτινες φροντίζουσι περὶ ἡμῶν καὶ μᾶς ἀγαπῶσιν ἔχει τι πικρὸν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ψυχροτέρας καρδιάς, δὲν εὗρε ἄλλο μέσον ἵνα διαρύγῃ τὴν ἀθυμίαν του εἰμὶ ζῆτῶν θορυβῶδεις διασκεδάσεις. Τὴν ἐπαύριον τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἡ μήτηρ του κατέθετο εἰς τὸν τάφον, ἦτον εἰς Τενέβατον μετὰ τῶν συνηλίκων του τρέχων καὶ κτυπούμενος μὲ νιφάδας χιόνος ἢ μᾶλλον ὀλισθαίνων εἰς τοὺς εἰς ἀβυσσοὺς μέρη εὐρισκομένους λάκκους τοὺς πλήρεις κεκρυσταλινῶν ὕδατος· ὁ δὲ Φριδερίκος ἄλλως ἐθεώρησε τὰ καθήκοντά του· ἀφ' οὗ κατεπραύνη ἡ λύπη τοῦ θανάτου τῆς μητρός του, ἐσκέφθη νὰ ἀκολουθήσῃ τὰς συμβουλάς της ἐργαζόμενος καρτερικῶς. Ἐπανήλθεν εἰς τὸ ἐργοστάσιον μὲ ἐρυθροὺς ὀφθαλμοὺς, μὲ μέτωπον ὠχρὸν καὶ μὲ καρδίαν λυπημένην ἀλλὰ καὶ θαρράλειαν. Διαβαίνων πλησίον του τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Κ. Καρτμάνος ἐστάθη :

— Πολλὰς ἡμέρας λείπεις, τῷ εἶπεν αὐστηρῶς. Μήπως τυχὸν θέλεις νὰ παύσῃς τὰς καλὰς σου περὶ ἀκριβείας συνήθειας ;

— Ἐπεριποιούμην τὴν μητέρα μου, κύριε.

— Εἶναι τώρα καλλίτερα ;

— Ἀπέθανεν· ἀπεκρίθη ὁ Φριδερίκος θρηνῶν.

Ἐπιφώνησις τότε ἐκπλήξεως διέφυγεν ἀπὸ τὸν Κ. Καρτμάννον.

— Δυστυχὲς τέκνον· καὶ ἀπὸ πότε ;

— Πρὸ δύο ἡμερῶν.

— Ὑπάγε ὑπέλαβεν ὁ διευθυντὴς μὲ συμπαθητικὴν συγκίνησιν ὑπάγε, Φριδερίκε, δύνασαι νὰ ἐλθῇς εἰς τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος· λάβε καὶ τὸν μισθὸν ὡς ἂν εἰργάσθῃς.

— Εὐχαριστῶ, κύριε, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον· εἰς ὁποιοδήποτε τόπον καὶ ἂν ᾖναι ἡ μήτηρ μου, βεβαίως θέλει εἶσθαι εὐτυχὴς βλέπουσά με ἐργαζόμενον καὶ ὑπακούοντα εἰς αὐτήν.

Ὁ Κ. Καρτμάννος ἔθεσε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ νέου ἀρχαρίου καὶ εἶπε.

— Θέλεις προεβασθῇ εἰς τοὺς πρώτους ἀρχαρίους, Φριδερίκε, καὶ ὁ μισθός σου αὐξηνηθήσεται.

Ἄλλ' ὁ ζῆλος τοῦ ὁρανοῦ δὲν περίωρισθῃ μόνον εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ἐργοστασίου. Ὁ Κ. Καρτμάννος ἀνήγγειλεν ὅτι ἤθελε διδάξει τὸ ἐσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν του προκαταρκτικὸν μάθημα τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ ἀντικαταστήσῃ εἰς τοὺς ἀρχαρίους του τὰ δημόσια σχολεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἠδύνατο νὰ φοιτῶσι. Ἡ ἀγγελία αὕτη ἐπλήρωσε τὸν Φραγκίσκον χαρὰς.

Πρώτῃ ἡδὴ ὁδῷ διδασκαλίας ἠνοίγετο ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Πολλάκις ἀκούσας τὴν μητέρα του ἐλπειολογοῦσαν τὴν ἀμάθειαν ἀπὸ τῆς ὁποίας τὰ τέκνα της δὲν εἶχον τὰ μέσα νὰ ἐξέλθωσιν, εἶχεν ἐννοήσει δι' ἰδίαν παρατηρήσεων πόσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ μάθησις εἰς τὴν ζωὴν. Ἀληθῶς λοιπὸν εὐδαιμών ἦτον ὅταν ἤκουσε τὸν Κ. Καρτμάννον λαλοῦντα περὶ τοῦ σχεδίου του· καὶ ὅταν ἐφθασεν ἡ 15 Φεβρουαρίου, ἡμέρα καθ' ἣν ἐμελλε νὰ ἀρχίσῃ ἡ διδασκαλία, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς οἰκίας ταυ διὰ τὸ ἐργαστήριον μάλλον ἢ ἄλλοτε διατεθειμένος εἰς ἐργασίαν τὴν δὲ καρδίαν μεστὴν γενναίων ἀποφάσεων ἔχων. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν δὲν ἔπαυσε νὰ συλλογίζεται περὶ τῆς ἐσπέρας, ἐπεριμένε τὴν στιγμήν ταύτην ὡς τὴν τῆς ἀνταμοιβῆς ἣν ὑπεσχέθησαν εἰς τὴν δραστηριότητά του καὶ ποτὲ τὸ ἔργον του δὲν τῷ ἐφάνη τόσον βραχύ.

Ἄλλ' ὁ πτωχὸς παῖς μακρὰν ἦτο τοῦ νὰ προΐδῃ εἰς τὴν γενναίαν τοῦ ἀνυπομονησίαν τὰ περιμένοντα αὐτὸν ἐμπόδια· μόνος ὁ Θεὸς δύναται νὰ εἴπῃ ὁποῖαν δύναμιν ψυχῆς ἀπῆτει ἡ ὑπέρβασις τῶν πρώτων τῆς σπουδῆς ἀηδιῶν, ὁποῖαν ἰσχύιν θελήσεως ἐχρειάζετο διὰ νὰ ὑποτάξῃ ἑαυτὸν εἰς ἐργασίαν ἄλλην παρὰ τὰς συνήθεις αὐτοῦ. Δύναμις ἰσχυρὰ ἐχρειάζετο διὰ νὰ προσηλώσῃ τὸ ἀείποτε πλανώμενον πνεῦμά του. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἐπεθύμει μὲν νὰ ὑποτάξῃ αὐτὸ, ἀλλὰ πάντοτε διαφεύγον αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ ἀργῶν σκέψεων περὶ πλανατοῦ μετὰ τοῦτο, ἡ μνήμη, τὸ προτέρημα ἐκεῖνο ὅπερ δὲν ἀποκῆται καὶ δὲν τηρεῖται εἰμὴ διὰ συνεχοῦς γυμνάσεως, σχεδὸν ἐντελῶς τοῦ ἔλλειψε. Ἐν τούτοις, ὅσον μεγάλα καὶ ἂν ἦσαν τὰ ἐμπόδια ταῦτα ἔπρεπε νὰ τὰ ὑπερβῇ· διότι ἡ πλήρης χρηστότητος καὶ θάρρους καρδιά του δὲν ἐζήτει προφάσεις ἵνα ὑπεκφύγῃ καθήκον ἐπίπονον καὶ ὀπωσθήποτε ἐκτελούμενον. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπέτυχε νὰ ἐξαλείψῃ τὰς ἔξεις τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀνατροχῆς, ἀκολούθως προέβη εἰς τὸ νὰ δεσπῶσῃ τὸ πνεῦμα καὶ νὰ τῷ ἐπιβάλλῃ διευθυνοῖν τινα. Ἀφοῦ ἀπαξ ἐκέρδησε τὴν πρώτην ταύτην νίκην, ἥτις ὑπέστανεν εἰς τὴν ἰσχύιν τῆς θελήσεώς του τὸν νοῦν, ἡ σπουδὴ δὲν τῷ ἐφάνη πλέον τοσοῦτον ἀκανθώδης· ὅ,τι πρῶτον τῷ ἐφάνη ὡς ἀνυπόφορον σκότος, παρουσιάσθη μετέπειτα ὑπὸ φαινὸν καὶ ὠρισμένον σχῆμα ὅτε τὸ πνεῦμα του ἀνευ πολλοῦ κόπου ἠδυνήθη νὰ μεταβῇ ἀπὸ τὸ αἶτιον εἰς τὸ ἀποτελεσμα καὶ ν' ἀφαιρέσῃ τὴν λεπτομέρειαν· ἀλλ' ὅποιοι ὑποκεκρυμμένοι ἀγῶνες, ὁποῖα ἰσχυρὰ ἐμπόδια διὰ νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

Πρὸ τίνος καιροῦ ὁ Φριδερίκος καὶ ὁ Φραγκίσκος εἶχον ἀφήσει τὸ ἀνάγνόν των διὰ νὰ γίνωσιν ὑπότροφοι γραίας τίνος Ὀδιλίας Ῥίδλερ καλουμένης καὶ φίλης τῆς μητρὸς των.

Ἐγκατασταθεὶς ἀπαξ εἰς τὴν νέαν του κατοικίαν, ὁ νέος ἀρχάριος μετὰ ζέσεως, ὅσην οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐδειξε, ἤρχισε νὰ σπουδάζῃ ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὸ πῦρ καὶ τὸ φῶς τῆς γυναικὸς ἵνα ἐργάζεται καὶ μαυθῇ τὰ παραδοθέντα μαθήματα.

Ἄλλ' ὅ,τι περισσότερον τὸν ὠφέλησεν, ὑπῆρξεν ἔργον τι τὸ ὁποῖον μόνος ἐφευρε. Παρεκάλεσε τὴν Ὀδι-

λίαν νὰ τῷ δανείσῃ τὴν σύνοψιν της καὶ νὰ τῷ δηλώσῃ τὸ μέρος ἐνὸς εὐρίσκετο προσευχῇ τις ἦν ἐγνώριζεν ἐκ στήθους. Ἐσπούδασε τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἐν πρὸς ἐν καὶ κατώρθωσε μετὰ τινος ἐβδομάδας νὰ τὰ διακρίνῃ ἐντελῶς ἀπ' ἀλλήλων καὶ εἰς ὁποιαδήποτε θέσιν ἐζήτησε τότε τὰς αὐτὰς λέξεις εἰς ὅλας τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου καὶ τὰς ἀνεγνώρισε. Μετέπειτα τὰς ἐσυλλάβισε καὶ εὔρεν ἄπειρον ἀριθμὸν συλλαβῶν τὰς ὁποίας ἂν ἤθελε ν' ἀναγνώσῃ ἔπρεπε νὰ συνδυάσῃ πρὸς ἀλλήλας. Πολλάκις, ἐν τῷ μέσῳ τῆς σπουδῆς ταύτης τὸ δυστυχὲς παιδίον, ὅπως πλέον καταβεβλημένον ἀπὸ τὸν κόπον τῆς ἡμέρας, ἠσθάνετο τοὺς ὀφθαλμούς του κλείοντας· ἀλλὰ, μιμούμενον, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ ἀρχαῖον τινα φιλόσοφον, εἶχε παραγγείλαι εἰς τὴν γραιὴν Ῥίδλερ, ἥτις ἡγρύνετο μέχρι τῶν ἑνδεκα ὥρων νὰ τὸν ἐξυπνᾷ ὅταν ἔβλεπε τὸν ὕπνον καταλαμβάνοντα αὐτόν.

Ἡ Κυριακὴ ὁλόκληρος σχεδὸν παρήρχeto εἰς τοιαύτην ἐργασίαν. Ἀφοῦ ἐξετέλει τὰ θρησκευτικὰ του καθήκοντα καὶ ἔκαμνε περίπατόν τινα, εἰσῆρχeto εἰς τὴν οἰκίαν του οὐδ' ἄφινε τὸ βιβλίον του εἰμὴ τὸ ἐσπέρας, ὅτε ὑπῆγγαινε μετὰ τῆς Ὀδιλίας ὥρας τινὰς εἰς τοὺς γείτονας.

Ἐπιμονὴ τοσοῦτον ἰσχυρὰ δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἐπιφέρει αἰτία καὶ ταχέα ἀποτελέσματα· οὕτω περὶ τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου ὁ Φριδερίκος ἀνεγίνωσκεν εὐκολώτατα. Ἐπροσπάθησε τότε νὰ δώσῃ μαθήματά τινα καὶ εἰς τὸν Φραγκίσκον, ὅστις δὲν εἰργάζeto εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐργοστάσιον· ἀλλ' ὅλαι αἱ προσπάθειαι ὅλαι αἱ παρακλήσεις ἀπέθραυν ἀνωφελεῖς.

— Τί θὰ μοὶ χρησιμεύωσιν αἱ ἀναγνώσεις εἰς τὸ νὰ γήθω βαμβάκιον; ἀπεκρίνετο ἐκεῖνος.

Ὁ Φριδερίκος ἀπελπίσθη ὅτι ἠδύνατο νὰ νικήσῃ τὴν ὀκνηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ ἐξηκολούθει δι' ἰδίον λογαριασμὸν τὰς σπουδὰς, ἃς εἶχεν ἀρχίσει. Ἐζήτησεν ἐπιμόνως ἀπὸ τὸν διευθυντὴν τοῦ σχολείου νὰ τεθῇ εἰς τὴν πρώτην κλάσιν, εἰς ἣν ἔλαβε γνῶσιν τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀριθμητικῆς, καὶ τῇ βοήθειᾳ τῶν ἰδίων κόπων μάλλον ἢ τῆς ἐρμηνεύσεως, ἣν ἐλάμβανε, τοσοῦτον προώδευσε καὶ εἰς τὰ νέα ταῦτα μαθήματα, ὅσον καὶ εἰς τὰς τῆς ἀναγνώσεως.

Δύο ἡδὴ ἔτη παρήλθον οὕτω καὶ ὁ Κ. Καρτμάννος αὐτὸς εἶχεν αὐξήσει τὸν μισθὸν του.

Ἐν τούτοις τὰ διδάγματα ἅπερ εἰς τὸ ἐργοστάσιον ἐγίνοντο δὲν ἐξετείνοντο πέραν τούτων· ὁ Φριδερίκος θέλων νὰ σπουδάζῃ τὴν γεωμετρίαν, ὡς ἀπαραίτητον, κατ' αὐτόν, βοήθημα τῶν μηχανικῶν γνώσεων, ἐστέρειτο δυστυχῶς τῶν μέσων. Ἦλθε τέλος ἡ ἡμέρα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ μετ' αὐτῆς χαρὰ ἀπροσδόκητος εἰς τὸν ὁρανό· διότι ἐώρταξε τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ Κ. Καρτμάννος. Ὅταν ἔλοι αἱ ἐργαταὶ καὶ ἀρχάριοι Ῥίλθον νὰ τῷ ἐπευχηθῶσι, διέταξε νὰ προχωρήσῃ ὁ Φριδερίκος καὶ θέτων εἰς τὴν χεῖρά του νόμισμα χρυσοῦν,

— Λάβε, φίλε μου, τῷ εἶπε· εἶναι ἀνταμοιβή, ἣν προσδιορίζω διὰ τὸν φιλοπονώτερον τῶν ἐργατῶν μου· εὐτυχὴς εἶμαι διότι τοῦτο σὲ ἀξίζει.

Νόμισμα χρυσοῦν... οὐδὲ εἰς τὸν ὕπνον του ποτὲ τὸ εἶδεν ὁ πτωχὸς Φριδερίκος· ἦτο πραγματοποιηθεὶς τῶν ὠραιότερων του ὀνείρων. Τὸ δυστυχὲς παιδίον τοσοῦτον περιχαρὲς ἦτο, ὥστε μόνη ἡ ταραχὴ του ἠδύνατο νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τῆς εὐγνώμοσύνης του.

Δύο ὥρας μετὰ ταῦτα εὐρίσκετο εἰς τὸν πλησίον τοῦ οἴκου τῆς Ῥίδλερ κῆπον, καθήμενος ἐπὶ θρανίου καὶ

φυλλομετρῶν βιβλία τεθειμένα ἐπὶ τῶν γονάτων του μυρίας προβλέπων ἐλπίδας, μυρία σχέδια διὰ τὸ μέλλον σχηματίζων . . . Διὰ πρώτην φοράν ἦτον ἡδὴ εὐτυχής.

III.

Ἐσπέρα ἦτο θερινή, ὅτε, ἐπιστρέφοντα τὸν Φριδερίκον ἀπὸ τὸ ἐργαστήριόν του καὶ καθήμενον εἰς τὸν κήπον τῆς καλῆς Ῥίθλερ κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἡ νύξ κατέλαθεν αὐτὸν καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ κλείσῃ τὸ βιβλίον του. Οἱ συλλογισμοὶ του περιεφέροντο τότε φυσικῶς εἰς ὅ,τι τὸν ἐνδιέφερε περισσότερο εἰς τὸν κόσμον· ἐξέταζε τι ἐγένεεν ὁ ἀδελφός του ἔνδεκα ἡμέρας καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν ἰδῇ· ἐνθυμούμενος τοὺς τελευταίους τῆς μητρὸς του λόγους: — Μείνατε ἐνωμένοι εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, ὡς εἰσθε εἰς τὴν καρδίαν μου. — ἔλεγεν ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν αὐτὸν ἡ εὐτυχία τῆς δὲν θέλει εἶσθαι τελεία· διότι ἡ τελευταία ἐλπίς τῆς δὲν ἐξετελέσθη. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς λύπης ταύτης μία παρηγορία τῷ ἔμεινεν· ὅτι συνηθάνετο ἑαυτὸν ἀθῶον διότι οὐδένα τῶν τελευταίων λόγων τῆς μητρὸς του εἶχε παραμελήσει· ὅχι μόνον δὲ ἐδοήθησε τὸν Φραγκίσκον διὰ συμβουλῶν ἀλλὰ καὶ μυρίας εἶχεν ὑποστῆ στερήσεις δι' αὐτόν. Ἀλλὰ, φεῖ! ἔδωκεν ὅτι αἱ θυσίαι αὐταὶ ἦσαν ἀνωφελεῖς, καὶ ὅτι ὑπάρχουσι ψυχαὶ πάντας διασπύρουσαι τοὺς δεσμούς. Αἱ σκέψεις αὐταὶ βαθέως τὸν ἐλύπουν. Κατὰ τὸ σύνθετον ἐπερίμενεν ἐν ὑπομονῇ τὴν Ὀδιλίαν Ῥίθλερ νὰ ἀνάψῃ τὴν μικρὰν λυχνίαν διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν σπουδὴν του, καὶ οὕτω συλλογιζόμενος, περιεπάτει ἐπὶ τῶν στενῶν διόδων τοῦ κήπου, ὅτε αἰφνης φωνὴ γνωστὴ εἰς αὐτὸν τὸν ἐκάλεσε μὲ τόνον μεγάλου ἀκουσθέντα βήματά του μακρὰν αὐτοῦ. Ὁ Φριδερίκος στραφείς ζωηρῶς εὐρέθη ἀντικρυ τοῦ Φραγκίσκου, οὐτινος τὰ ἐξβακωμένα φερόματα, τὸ κατεσκληγὸς καὶ καταπεπνημένον πρόσωπον κατεδείκνυε προδήλως ἑποῖος ἦτον ὁ τρόπος τῆς ζωῆς του ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του.

Ὁ ἀδελφός του τὸν παρετήρησεν ἐπὶ τινα χρόνον μὲ ἐκφρασιν ταλανισμοῦ καὶ εἰκτου· ἀλλ' ἀθυμήσας ἀπὸ τὴν θέαν ταύτην καὶ αἰσθανόμενος τὸν εὐγενῆ ἐκείνου ὀδόν, ὅστις μᾶς θοροῦν εἰς τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων, δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἀποτείνῃ πρὸς αὐτὸν ἐρώτησιν τινα. Ὁ Φραγκίσκος, τὸν ὅποιον ὁ ἄφρονις χαρακτήρ ἐθωράκιζε πρὸς τὰς αἰσχυνητάς ταύτας πράξεις, δέεκοψε πρῶτος τὴν σιωπὴν.

— Μὲ εὐρίσκεις πολὺ καταπεπνημένον; εἶπεν μὲ τόνον δεικνύοντα μᾶλλον ἀκηδὴν παρὰ μεταμέλειαν· ἀλλὰ, ἀγνοεῖς ὅτι ἐκοιμήθην πολλάκις νησιτικός;

— Διατὶ τόσον καιρὸν ἐλειψες ἀπὸ τὴν οἰκίαν; ἡρώτησεν ὁ Φραγκίσκος μετὰ ἀπορίας.

— Πρὸ πάντων διὰ νὰ ἀναπηρίσω κουδαραίῳ· πλὴν ὁ ἐπιστάτης παρετήρησεν ὅτι δὲν εἶχον πολλὴν δεξιότητα εἰς τὰ βαμβαουργεῖα· τὸ εἶπεν εἰς τὸν διευθυντὴν, καὶ αὐτὸς μὲ ἀπέλυσε τῆς ὑπηρεσίας μὲ εὐγενικὸν τρόπον, καὶ εἶναι τώρα ἔνδεκα ἡμέραι.

— Μεγάλῃ δυστυχίᾳ δι' ἡμᾶς οἵτινες δὲν ἔχομεν ἄλλον πόρον εἰμὴ τοὺς βραχιονάς μας, ἀλλὰ δὲν ἦτον αἰτία ἀρκετὴ νὰ γίνῃς ἄφαντος ὡς ἔκαμες.

— Ἐροδοῦμην μήπως ἡ καλὴ Ῥίθλερ, ἰδοῦσα με ἄνευ ἐργασίας ἤθελε μὲ ἀποβάλει.

— Ἰσως διὰ τῶν παρακλήσεών μου συγκατετίθετο νὰ σὲ δεχθῇ. Ἀλλως τε γνωρίζεις καλῶς ὅτι ἐνθυμούμαι, μ' ὅλα σου τὰ ἁμαρτήματα, τοὺς τελευταίους λό-

γους τῆς μητρὸς ἡμῶν καὶ ἀφοῦ ἐγὼ ἔχω τεμάχιον ἄρτου καὶ κλίνην, ἠθάλες καὶ σὺ ἔχεις τὸ μέρος σου.

— Ναί· ἀλλὰ περιμένω ἐπίσης ἐν μέρος ἐπιπλήξεων, τὰς ὁποίας δὲν ἀγαπῶ τόσον πολὺ. Πρὸς τοῦτοις ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω χώρας τινάς. Ἐπεθύμουν νὰ κάμω μίαν περιδιάβασιν εἰς Ἑλβετίαν· λέγουσιν ὅτι εἶναι πολὺ ὡραία καὶ ὅτι ἐκεῖ ζῇ τις οἰκονομικώτατα· εἶναι καλὸν τοῦτο διὰ τὴν κατάστασίν μου. Ἀλλ' οἱ ὄρεοι οὗτοι εἶναι βάρβαροι· ἔταν τοὺς ζητήσω φαγητόν, μοὶ ἀποκρίνονται ὅτι εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ ἀποκτήσω τὰ πρὸς ζῶν'. . .

— Νομίζω, ὑπέλαθεν ὁ Φριδερίκος σπουδαίῳ τῷ τρόπῳ, ὅτι δὲν ὑπάρχει τόπος ἐνθα δὲν δύναται νὰ εὐρηγῇ τις ἐργασίαν καὶ δὲν θεωρῶ τὴν ἀνάγκην ταύτην ὡς δυστυχίαν· ἡ ἀληθὴς δυστυχία εἶναι τὸ νὰ μὴ θέλῃ τις νὰ περιορισθῇ εἰς τὸν κόπον.

Ὁ ἀσθενὴς μόνον ἔχει δίκαιον νὰ παραπονεῖται· διότι ὅπου ἡ δύναμις καὶ ἡ υἰεῖα ὑπάρχουν, ἡ ἐργασία εὐκόλως ἐκτελεῖται.

— Δὲν σοὶ τὸ εἶπον, εἶπεν, ὁ Φραγκίσκος μὲ τόνον φυγρὸν ἐμφαίνοντα δυσμενείαν, ὅτι ἐδιώχθην ἀπὸ τὸ ἐργαστάσιον; διατὶ λοιπὸν μὲ ὁμιλεῖς περὶ φιλοπονίας ἀφοῦ σὲ λέγω ὅτι δὲν ἔχω ἔργον.

— Εἰς τὴν Μουλῶνιν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα καταστήματα παρ' ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐργάζεσθαι καὶ ἂν θέλῃς δύνασαι νὰ ἐνασχοληθῇς ἄλλως πως.

— Ναί, βέβαια δὲν εἶναι καλλίτερα νὰ τρέχω ἀπὸ οἰκίαν εἰς οἰκίαν ἐρωτῶν ἂν ἔχωσιν ἀνάγκην ἐμοῦ;

— Καὶ ὀλιγωτέραν ἀτίμωσιν νομίζεις τὸ νὰ ἐκτείνῃς εἰς τοὺς διαβαίνοντας τὴν χεῖρα; Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα σοὶ ἀρέσουν πολὺ ὀλίγον φροντίζω. Αὐρὸν τὸ πρῶτὸ θέλω ὁμιλήσῃ εἰς τὸν Κ. Καρτμάννον καὶ ἰσως συγκατανεύσῃ νὰ σὲ παραδεχθῇ εἰς τοὺς ἐργάτας του. Πλὴν εἰπέ μοι, συμφωνεῖς εἰς τοῦτο;

— Πρέπει μᾶλλον αὐτὸ νὰ συμφωνήσῃ μὲ ἐμέ.

Ὁ Φριδερίκος δὲν ἠθέλησε νὰ παρατείνῃ συνομιλίαν ἐπίπνον· ἄλλως τε ὁ Φραγκίσκος ἦτο καταπεπνημένος· τὸν ὑπεχρέωσε λοιπὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν θάλαμον τῆς Ὀδιλίας, ἥτις μὲ πολὺ ὀλίγον εὐχάριστον τρόπον ἐξέφρασεν εἰς τὸν ὀκνηρὸν τὴν διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀπορίας τῆς, καὶ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ζητήσῃ ἄστυον ἀλλοχρεῖ· ἀλλ' ὁ Φριδερίκος ἐμεσίτευσε ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἔτυχε παρὰ τῆς καλῆς Ῥίθλερ τῆς χάριτος νὰ διαμοιρασθῇ μὲ αὐτὸν τὴν κλίνην του καὶ τὰ γεῦμά του· ὥστε ὁ Φραγκίσκος αἰσθανόμενος ἡδὴ τὴν τοῦ Φριδερίκου ἐπιρροήν, λαμβάνει ὡς εἶπεν τὴν προστασίαν του.

Ἡ νύξ, καθ' ἣν ἐπανῆλθεν ὁ λοιποτάκτης ὁλως ἀδιάφορος ὑπῆρχε διὰ τοὺς δύο ἀδελφούς· ὁ πρωτότοκος ἐκοιμήθη ἡσύχως, ὀλίγον δ' αὖ τὴν ἐπαύριον φροντίων, ἐνῷ ὁ ὕπνος τοῦ Φριδερίκου ὑπὸ πολλῶν ἀνησυχῶν συλλογισμῶν ἐταράχτετο. Ἐντῷμος ἐσκέπτετο περὶ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὅποιον ὁ Κ. Καρτμάννος ἤθελε δεχθῇ τὴν πρότασιν, ἣν ἔμειλλε νὰ τῷ κάμῃ περὶ τοῦ νὰ δεχθῇ δηλονότι τὸν Φραγκίσκον μετὰ τῶν ἐργατῶν του· ἡ πίστις, ἣν εἶχε δεῖξει πρὸς ἐκείνον, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐξηλείφετο.

Τὴν ἐπομένῃν πρωΐαν ὑπῆγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς τὸν διευθυντὴν, ὅστις βλέπων τὴν ταραχὴν τοῦ παιδός, ἐνόησε ὅτι εἶχε πρότασιν τινα νὰ τῷ κάμῃ διὸ εὐσπλαγχνίσθη τὴν ταραχὴν του καὶ τὸν ἐδέχθη μετὰ εὐμενείας ἐνθαρρυνάσης αὐτὸν ὀλίγον. Ὁ Φριδερίκος ἐξέφρασε μὲ τρέμουσαν φωνὴν τὴν αἰτίαν τῆς ἐλευσεώς

του ἤθελε μὲν νὰ κρύψῃ τὴν κακὴν διαγωγὴν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλ' ὅταν ὁ Καρτμάννος τὸν ῥώτησε διατί εἶχεν ἀρῆσει τὸ ἐργαστήριον εἰς τὸ ὅποιον ἐργάζετο, εἶπε τὰ πάντα διότι δὲν ἤξευρε νὰ ψευσθῇ.

— Κακῶς ἠρξίσαιμεν, εἶπεν ὁ ἐργοστασιάρχης ἀνυψῶν τὴν κεφαλὴν μ' ὅλα ταῦτα, ἐπρόσθεσε, στραφεὶς πρὸς τὸν Φραγκῆτον, συγκατανεύω νὰ σὲ δεχθῶ εἰς τὸ ἐργοστάσιόν μου· ἐνθυμήσου ὅμως ὅτι σὲ δέχομαι χάριν τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὸν ὅποιον σὲ συμβουλεύω νὰ μιμηθῇς.

Τὴν ἡμέραν ταύτην ὡς καὶ τὴν προτεραίαν συγκατετέθησαν νὰ τὸν δεχθῶσιν ἐπὶ τῇ συστάσει παιδὸς μικροῦτος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡλικίαν. Ἀλλὰ, τοῦτο δὲν ἔκαμε κάμμιαν εἰς τὸν Φραγκῆτον ἐντύπωσιν· οὐδὲ αἰσχύνην ἤσθινατο. Εὐρεθείς δὲ μόνος μετὰ τοῦ Φριδερίκου εἰς τὴν κλίμακα, τῷ εἶπε:

— Διάβολε! ὡς φαίνεται σὺ ἔχεις ἐπιβροῇν ἐδῶ μέγα· ὅτι ζητήσης εἰσακούεσαι. Τώρα πλέον θὰ ἔχω ἄνθρωπον πρὸς τὸν ὅποιον νὰ ἀπειθῶμαι.

— Ἐκτελῶ καλὰ τὸ χρέος μου καὶ εἶναι εὐχαριστήμενος ἀπὸ ἐμέ· ἴδου ὅλον τὸ μυστήριον τῆς ἐπιβροῆς μου.

IV.

Πολλοὶ μῆνες παρήλθον χωρὶς νὰ φέρωσι μεταβολὴν τινὰ εἰς τὴν κατάστασιν τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ πρωτότοκος, ὡς θέλομεν εἰπεῖν, ἔγινε δεκτὸς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Κ. Καρτμάννου καὶ μ' ὅλον ὅτι μικρὸν ἐδείκνυε ζῆλον, δὲν εἶχεν ὅμως ἀκόμη ὑποστῆ ἀπομπήν τινά. Τοῦ δὲ Φριδερίκου τὰ προτερήματα, ἅτινα δίκαιον αὐτὸν μεταξὺ τῶν συνεργατῶν του, καθημερινῶς ἀναπτύσσοντο· αἱ διανοητικαὶ τοῦ δυνάμεις ἐπαυξήθησαν ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν, ἥτις διὰ μεγάλης καρτερίας ἀπεκτήθη, τὸν ἀνέδειξαν ὡς πρῶτον τῶν συνεργατῶν του ἀρχαρίων καὶ ἡ εὐσυνειδητος προσοχὴ μὲ τὴν ὁποίαν ἐξεπλήρου τὴν ἐργασίαν, ἣν τῷ ἐνεπιστεύοντο, ἀνδρὸς τὸν καθίστα ὡφελιμώτερον. Ἐργαζόμενος ὡς χρώστης μεταξὺ τῶν ἀναριθμητῶν τοῦ Κ. Καρτμάννου ἐργατῶν, ὅστις περιελάμβανε τὴν κατασκευὴν βάρβακος ἀπὸ τῆς κλώσεως μέχρι τῆς ἐκδόσεως, πολλάκις ἐθαύμαζε τὰς ἐγγεγλυμμένας πλάκας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων αἱ λευκαὶ ἐνυφαὶ μετεσχηματίζοντο εἰς ὥρατον ἰσοδύναμον ὕφασμα. ἡ προσεκτικὴ αὕτη παρατήρησις ἔγεινεν ἐπὶ τέλους εἰς αὐτὸν αἰτία ζωηρᾶς ἐπιθυμίας καὶ ματαίας ἐλπίδος· ἔγινε δὲ δεκτὸς εἰς τὸ ἐργαστήριον τῶν ἀναγλυφῶν, διὰ νὰ μάθῃ ἐκεῖ νὰ χαράσῃ τὰς πολυτίμους ἐγγεγλυμμένας πλάκας, αἵτινες ὑπῆρξαν ὅλων τῶν ὥρων τοῦ ὀνειρῶν χωρὶς ἀκόμη ν' ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸν λόγον περὶ τῶν σχεδίων τοῦ εὐχαρίστου ἐσκέπτετο ὅτι ἡδύνατο ἴσως ἡμέραν τινὰ νὰ μεταλλάξῃ τὴν θέσιν του μὲ τὴν τοῦ γλύπτου· διότι εἶχε τὴν ἀξιεπαῖνον φιλοδοξίαν τῶν παιδῶν, οἵτινες ἐπιθυμοῦν ν' ἀνυψωθῶσι διὰ τῆς καρτερίας καὶ τῆς φιλεργίας των. Ἐσκέφθη κατὰ πρῶτον νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ἐργοστασιάρχου ἄδειαν νὰ σχολάζῃ ὥρας τινὰς ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του, διὰ νὰ μάθῃ τὸ ἐπιτήδευμα, ὅπερ ἐπαυθῆναι ἀλλ' ὁ φόβος μήπως παροξύνῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ ἐργοστασιάρχου τὸν ἀνέστειλε· ἡ πειρα τὸν εἶχε διδάξῃ· ἄλλως ὅτι τὸ πᾶν ὑπέκει· εἰς στερεὰν θέλησιν· ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ φοιτᾷ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ γλύπτου ὅταν εἶχεν εὐκαιρίαν καὶ νὰ μανθάνῃ ἐκεῖ μυστικῶς τὴν τέχνην. Νέος τις ἀρχάριος πρὸς ὃν εἶχε πίστιν, τῷ ἔδειξε μέσα μηχανικὰ διὰ τὸ ἐπάγγελμά του καὶ μετὰ τινὰ καιρὸν ὁ Φριδερίκος

ἦτον ἱκανὸς νὰ ξηρὸν ὅπως καλῶς σχεδιάσμα ὀλίγον συμπλεγεμένον.

Ἐξηκολούθει τοιοῦτοτρόπως νὰ φοιτᾷ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας τακτικῶς εἰς τὸ ἐργαστήριον χωρὶς οὐδεὶς νὰ γνωρίζῃ πῶς μεταχειρίζετο τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς του. Οἱ φίλοι του, σπανίως μετ' αὐτοῦ συμπαίζοντες, οὐδὲλως ἐξέταζον τὸ αἶμα τῶν ἀπουσιῶν του· διότι καὶ ὁ Φριδερίκος ἐπέστησε τὴν προσοχήν του νὰ μὴ τὸν ἐννοήσῃ κανεὶς, ὅτε συμβάν τι κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 18... μετήλλαξετὰ σχέδιά του καὶ ἔδωκεν ἄλλην διεύθυνσιν εἰς τὴν ζωὴν του.

Ἡμέραν τινὰ ἀναβάς, κατὰ τὴν συνήθειάν του, εἰς τὸ ἐργαστήριον μετὰ τοῦ γεύματος καὶ ἀρχίσας νὰ ἐργάζεται, ἤκουσε θόρυβον, ὅστις τὸν ἔκαμε ν' ἀναπηδήσῃ· ἐπειδὴ δὲ ἄνευ ἀδείας ἦτον ἐκεῖ, ἐφρεβίτο πάντοτε μήπως καταληφθῇ. Ἐβρίθη θέν κατεσπασμένως ὀπισθεν σκεύους τινος, πολλάκις χρησιμεύσαντος αὐτῷ εἰς τοιαύτας περιστάσεις· διότι τὸν ἐκρυπτε ὀλοτελῶς ἀπὸ πάντα διαβαίνοντα εἰς τὸ δωμάτιον ἀπὸ δὲ τὸν θόρυβον ἐσυμπέρανε ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι εἰσῆλθον καὶ συνεστάλη μὲν διὰ νὰ μὴ τὸν ἴδωσι· ἀλλ' αἱ προφυλάξεις ἃς ἤκουε λαμβανομένας, καὶ οἱ γινόμενοι ψιθυρισμοὶ, τῷ ἐπροξένησαν ἀνησυχίαν τινά.

— Ἐκλείσας καλὰ τὴν θύραν; ἔλεγεν ὁ εἰς.

— Ἰδὲ εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο ἂν ἦνε τις, ὑπέλαβεν ἄλλος.

— Διατί αἱ προφυλάξεις αὗται; ἔλεγε μετὰ τρόμου ὁ Φριδερίκος μὴ δυνάμενος ν' ἀναπνεύσῃ. Πράγμα τι τὸν εἰδοποίησε ὅτι οὐκ ἡ τύχη ἀλλὰ θέλησις τῆς Προνοίας τὸν καθίστα μάρτυρα τῆς σκηπῆς ταύτης· οὐδέποτε ἐδοκίμασε πλεῖον ἀγωνίαν.

Ὅταν οἱ νεηλυδοὶ ἠρφάλισαν ἑαυτοὺς κατὰ πάσης καταλήψεως, τότε ὁ εἰς αὐτῶν ἔλαβε τὸν λόγον καὶ μετὰ φωνὴν χαμηλὴν ἀνέπτυξε τὸ σχέδιον τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐπινοήσῃ. Τὸ σχέδιον τοῦτο συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἀνοίξωσιν ἐν καιρῷ νυκτὸς τὰ παραθύρια τοῦ γραφείου τοῦ Κ. Καρτμάννου καὶ νὰ κλέψωσι τὸ ταμεῖον αὐτοῦ. Ὁ Φριδερίκος ἐννόησε διὰ τῶν δοθεισῶν διασφαρίσεων ὅτι οἱ πλέκοντες τὴν συνωμοσίαν ταυτην ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἐργάται τοῦ ἐργαστηρίου καὶ δὲν ἤνουν ἡ ν' ἀποφύγῃ μικρὰν τρόμου συγκίνησιν· ἀλλὰ γνωρίζων πόσον σπουδαῖον ἦτο νὰ γνωρίσῃ ὅλας τὰς λεπτομερείας ταύτας, ἵστατο πλέον παρ' ἄλλο τὸ ἀκίνητος.

Τὰ ἔργα διεμοιράσθησαν.

Εἰς ἡμῶν, εἶπεν ὁ ἐρμηνεύας τὴν ὑπόθεσιν, πρέπει νὰ εἰσχωρήσῃ πρῶτος εἰς τὸ γραφεῖον διὰ τοῦ συντετριμμένου πλατῖου· ἃς ἴδωμεν, τίς εἶνε ὁ λεπτότερος; Νομίζω ὅτι σὺ εἶσαι, Φραγκῆτε.

— Εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ Φριδερίκος ἠσθάνθη τρομερὸν ῥίγος διατρέξαν ὅλον του τὸ σῶμα. Ἀλλ' ὅταν ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ ἀδελφοῦ, ἀνταποκριθέντος εἰς τὰς διδασκαλίας, τὰς ὁποίας τῷ ἔδιδον, ἀρῆσεν ἀκουσίως κραυγὴν ἐκστάσεως καὶ λύπης.

Σιωπὴ αἰφνίδιος διεσχύθη μεταξὺ τῶν ἐργατῶν.

— Πόθεν προῆλθεν ἡ κραυγὴ αὕτη; ῥώτησαν.

— Ἀπὸ τὸν θάλαμον αὐτόν.

— Εἶναι τίς ἐνταῦθα.

Μετ' οὗ πολλὰς ἐρεύνας ὁ Φριδερίκος εὐρέθη ἐμπροσθεν τῶν συνωμοστῶν· τὸν ῥώτησαν διατί ἐκρήφθη ὡμολόγησε τὰ πάντα ἐν συντομίᾳ.

— Σὺ ἤκουσες ὅτι, εἰπομεν, δὲν ἔχει οὐτὴν.

— Ναί, εἶπεν ὁ Φριδερίκος.

Τότε ἔρις ἠγέρθη μεταξὺ τῶν ἐργατῶν περὶ τοῦ τί

ἔπρεπε νὰ κάμωσι τὸν παῖδα καταρασθέντες δὲ καὶ ἀπειλήσαντες αὐτὸν, εἶπον οἱ ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ τὸν φονεύσωσιν· ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη μακρὰν τοῦ νὰ καταπλήξῃ τὸν Φριδερίκον, τὸν ἄφησε μάλιστα πολὺ ἤσυχον. Τέλος ἐσμφώνησαν νὰ τὸν κλείσωσι διὰ νὰ βεβαιωθῶσι μέχρι τῆς ἐπαύριον περὶ τῆς σωτῆς του· ἡ δυσκολία ὁμῶς συνίστατο εἰς τὸ νὰ εὑρῶσι τόπον ἀρμόδιον. Εἰς τῶν ἐργατῶν ἐπρότειναν ὡς τοιοῦτον ἀνώγειν τι τὸ ὁποῖον εὑρον ὡς τὸ κατάστημα, παρατηρήσας οἱ ἦτο περιωρισμένον εἰς ἓν μέρος τῆς οἰκίας, οὐδόλως συγκαλόμενον καὶ ἔχον μίαν μόνην θυρίδα εἰς μικρὰν αὐλὴν, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ποτὲ ἐσύχναζεν· ἡ πρότασις αὕτη ἔγενε δεκτὴ· ἀνέβησαν λοιπὸν κλίμακα τινα ἔρμον, διήλθον στενὸν τινα διάδρομον, καὶ ὤθησαν τὸν Φριδερίκον εἰς τὸ δωμάτιον κλείσαντες τὴν θύραν μὲ διπλὴν στροφὴν τῆς κλειδός.

Ἀδύνατον εἶνε νὰ ἐκφράσωμεν τὴν λύπην του, ὅτε εἰς ἑαυτὸν ἐγκαταλειμμένος, μετὰ αὐστηρὰν ἐπιθεώρησιν εὑρεν ὅτι οὐδὲν ὄντως τῷ ἔμμενε μέσον φυγῆς, ἐνῷ ἄλλως τε αἱ προσκλήσεις του καὶ τὰ σημεῖα του εἰς οὐδένα ἐγίνοντο γνωστά.

Ἐπεσεν ἐπὶ καθέδρας τινας καὶ ἔμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς ἀπελπιστικὴν νάρκωσιν· μετὰ ταῦτα σηκωθείς αἶφνης ἤρχισε νὰ διατρέχῃ τὸ δωμάτιον ὅλους παράφορος· εἰ συλλογισμοὶ διεδέχοντο ὁ εἰς τὸν ἄλλον εἰς τὸ πνεῦμα του· ἔδιδε τὸ ἥμισυ τῆς ζωῆς του διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἀδελφὸν του ἀπὸ ἐγκλημα τὸ ὁποῖον ἦτον ἔτοιμος νὰ κάμῃ· ἔδλεπε τὸν εὐεργέτην του καὶ τὸν ἀδελφὸν του εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κινδύνου καὶ δὲν ἠδύνατο μῆτε νὰ τοὺς τὸ ἀναγγεῖλλη μῆτε νὰ τοὺς σῶσῃ.

Πολλοὶ ὥραι παρήλθον δι' αὐτὸν εἰς νάρκωσιν καὶ ἀπελπισίαν ἀλληλοδιαδόχως. Τέλος κατελήθη ἀπὸ πυρετοῦ ἀγωνιώδη· μ' ὅλον τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος, ἡ σθάνετο θερμὴν κατακαίουσαν ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ κυρίως τὴν κεφαλὴν· ἤνοιξε τὸ παραθύριον καὶ ἐστηρίχθη ἐπ' αὐτοῦ, ἐλπίζων ὅτι ὁ ἔξωθεν ἐρχόμενος ἀὴρ ἤθελε τὸν ἀνακουφίσαι· Ἐμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὴν θέσιν ταύτην, παρατηρῶν ματαίως καὶ ἀκολουθῶν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς, χωρὶς νὰ τὰ βλέπῃ, τὰ διερχόμενα τὸν οὐρανὸν νέφη. Ἀφοῦ παρατήρησεν ὅλα τὰ περικυκλοῦντα αὐτὸν ἀντικείμενα, ἔρριψε τέλος τὰ βλέμματα του ἐπὶ σωλῆνος καπνοδόχης εὐρισκομένης εἰς μίαν τῶν πτερύγων τῆς οἰκίας· ἐπὶ τινα χρόνον ἠκολούθησε μὲ διαφόρους τοῦ πνεύματος περισπασμούς τοὺς διαφεύγοντας στροβίλους τοῦ καπνοῦ. Ἀλλ' αἶφνης τὸ παιδίον ἐφρίκασεν, ἐκλίνε πρὸς τὰ ἔμπροσθεν καὶ περετῆρησε μετ' ἀγωνίας· δὲν ἀμφίβαλλεν ὅτι ὁ καπνὸς οὗτος ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ σπουδαστήριον τοῦ Κ. Καρτμάννου.

Εἰσῆλθε κατεσπυσμένος εἰς τὸ δωμάτιον καὶ προσευχθεὶς κατὰ τὴν καλὴν ἑξίν τὴν ὁποίαν εἶχε, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἐπειδὴ ἔφερε πάντοτε ἐπ' αὐτοῦ πᾶν ὅτι τῷ ἦτο ἀναγκαῖον διὰ νὰ γράφῃ, ἔγραψε γραμμάτων τι, περιγράφων ἐν περιλήψει εἰς τὸν Κ. Καρτμάννον ὅ,τι εἶχεν ἀνακαλύψει καὶ γνωστοποιῶν αὐτῷ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἦτο κεκλεισμένος.

Τελειώσας τὸ γραμμάτιόν του, ἐπλησίασεν ἐκ νέου εἰς τὸ παραθύριον· ἡ οἰκία, ἦτο πολλὰ ὑψηλὴ. Ὁ Φριδερίκος κατεμέτρησε τὸ ὕψος, ἀλλὰ ἡ ἀπόφασίς του δὲν ἐκλονίσθη ποτὶς ἀπὸ τὴν ἔρευναν ταύτην.

Ἐνίστε παιζὼν ἀνέβαιναν εἰς τὰ δένδρα καὶ διέτρεχε τὰς στέγας· ἦτον εὐκίνητος, τολμηρὸς, καὶ

ἄλλως ἀνάγκη ἦτον ἐκεῖ τὰ πάντα νὰ διακυβεύσῃ Ἀνέθῃ εἰς τὴν ἀνω φλιάν τοῦ παραθύριου, κατέθη μετὰ προσοχῆς εἰς τὴν δίοδον τὴν σχηματιζομένην ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν δύο κτιρίων, καὶ ἠκολούθησε ὀχι μὲ μικρὸν κίνδυνον τὴν ὁδὸν ταύτην μέχρις οὗ ἔφθασεν ἀντικρὺ τῆς καπνοδόχης τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ φθάσῃ· ἡ δυσκολία πλέον ἦτο νὰ διέλθῃ ἐκεῖνη ἀναβρίχωνος ὁροφὴν ὀλισθηρὰν καὶ λίαν κατάντη· καὶ ὁμῶς ὁ ἀρχάριος διήλθεν ἐκεῖθεν· θέλων κατὰ πρῶτον νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ Κ. Καρτμάννου ἐργαζομένων, ἔρριψεν εἰς τὴν καπνοδόχην ἓν πρὸς ἓν τεμάχιον σκληρυνθείσης ἀσβέστου μετὰ ταῦτα, ἅμα ἐνόησεν ὅτι ἦτο καιρὸς, ἔρριψε τὸ γραμμάτιόν του. προσδέσας αὐτὸ μεταξὺ δύο κεραμιδιῶν διὰ νὰ τὸ διαφυλάξῃ ἀπὸ τὰς φλόγας, καὶ ἐπανήλθε μετέπειτα ταχέως εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἐπερίμενε μήπως ἔλθωσι νὰ τὸν ἐλευθερώσωσιν, ἀλλ' αἱ ὥραι παρήρχοντο καὶ οὐδεὶς ἀφαινετο· πέμπτην ὥραν ἐσήμηναν ἡδὴ ὅλα τῆς πόλεως τὰ ὥρολόγια καὶ ὁ Φριδερίκος ἦτο πάντοτε πλησίον τῆς θύρας ἔχων τὸ οὗς προσηλωμένον εἰς τὸ κλειθρον· καὶ οὐδεὶς ἠκούετο εἰς τὸν πρόδρομον· ἡ ἀνηυχία ἤρχισε νὰ τὸν καταλαμβάνῃ· πῶθεν προήρχετο ἡ ἀναβολὴ αὕτη; Ὁλαὶ αἱ ἀγωνίαι ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶχε ἀπαλλαγῇ κайρὸν τινα ἐπανήλθον. Τέλος, ἅμα ἐνύκτωσε, διέκρινε θόρυβον ἀνθρώπου βαδίζοντος ἐλαφρῶς καὶ πεφυλαγμένως· κλείς ἐστράφη εἰς τὴν θύραν... Τρομερὰ ἦτο διὰ τὸν παῖδα ἡ στιγμή αὕτη· διότι ἠδύνατο νὰ ἦσαν οἱ ἐργάται ὡς καὶ τις ἀπεσταλμένος τοῦ Κ. Καρτμάννου· ἐν τούτοις ἡ κλείς ἐσύρθη χωρὶς ἡ θύρα νὰ ἀνοιχῇ· δευτέρα δοκιμὴ ἐπίσης ματαία ἐγένετο αὐθις εἰς τὴν θύραν· ἴσως προσεπάθειεν ν' ἀνοιχῶσι δι' ἀντικλειδός· ὁ Φριδερίκος ἐνεπαρρήνθη ἀπὸ τὸν συλλογισμόν τούτον· Τέλος πάντων, μετὰ ἰσχυρὰς ἀποπειρας, ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ ὁ παῖς ἀνεγνώρισε τὴν φωνὴν τοῦ Κ. Καρτμάννου, ὅστις τὸν ἐκάλει.

— Ἐλθέ, τῷ εἶπε λαῶν αὐτὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα, ἀλλὰ σιωπῇ... δὲν πρέπει κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἀπελευθερωσίν σου... ὅλαί αἱ προμήθειαι ἐλήφθησαν.

Καὶ ὁδηγήσας αὐτὸν διὰ τῶν στενῶν διαδρόμων, τὸν ἔφερε μέχρι τοῦ σπουδαστηρίου του.

§. V.

Ὁ Κ. Καρτμάνος ἐξελθὼν διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἐλήφθησαν ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέσα, ἄφησε τὸν Φριδερίκον μόνον εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, ὅστις ἤθελε μὲν νὰ ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν του, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν διευθυντὴν του, οὐδ' ἐτόλμα νὰ ὁμολογήσῃ τοὺς κακοὺς σκοποὺς τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἰσως μετέβαλε τὴν ἀπόφασιν καὶ δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς ἐγκλήματα! Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ μαρτυρία τοῦ Φριδερίκου ἀναφελῶς ἤθελε τὸν κατασχέσει. Ὁ δυστυχὴς ἀπεφάσισε νὰ περιμεῖνῃ τὸ ἀποθνήσκον ἐλπίζων εἰς τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ.

Ὁ Κύριος Καρτμάνος εἰσῆλθε τέλος ἔχων ὅλα τὰ μέσα διὰ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν κλοπὴν· οἱ γραφεῖς καὶ τινες ἐπιστάται τοῦ ἐργοστατοῦ, δυνάμειοι νὰ καταλάβωσι τοὺς κλέπτας εὐκόλως, ἐνέδρευον εἰς διάφορα μέρη τῆς αὐλῆς πρὸς ἣν ἐβλεπον τὰ παραθύρα τοῦ γραφείου. Ὁ Κ. Καρτμάνος ὠδήγησε τότε εἰς τὸ γραφεῖον τὸν Φριδερίκον, ὅστις ἀπαρτηρήτως ἡ-

κολούθει ἐλπίζων ὅτι ἤθελε φανῇ ἴσω· ὠρέλιμος εἰς τὸν ἀδελφόν μου αἰ ἤρχετο.

Μία ὥρα σχεδὸν παρήλθε χωρὶς οὐδὲν νὰ ἀναγγείλῃ τὴν ἐλευσιν τῶν ἐργατῶν· ὁ δὲ δυστυχὴς Φριδερίκος, εἰς τὸν μικρότατον ἦχον σκιρτῶν, ἐνόμιζεν ὅτι καθ' ἑκάστην στιγμήν ἐβλέπε τὸν ἀδελφόν του· τὸ σκότος καὶ ἡ σιωπὴ, ἡ βασιλεύουσα εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ δεικνύουσα αὐτῷ τὴν σπουδαιότητα τῆς περιστάσεως, τὸν κατέπληττον· διότι ὑπὲρ τὰς παιδικὰς δυνάμεις τοῦ ἀντεῖχε πλέον· ὅλως ἐξαντλημένος τὴν ἀπάισιον ταύτην ἡμέραν, οὐδὲν ἐμερίμνα· ἀλλ' ὅταν τὸ πλησίον ὠρολόγιον ἤχει μίαν ὥραν τοῦ κατεσύντριβε τὴν καρδίαν· τέλος ὑπόκωφός κρότος σιδήρου ἀνήγγειλεν ὅτι ἡτοιμάζοντο νὰ ἀνοίξωσι τὰ θυρώματα· ὁ Κ. Καρτμάννος ἤκουσε πάραυτα τὸν θόρυβον τοῦτον καὶ ἐπλησίασε πρὸς τὸ παράθυρον· ὁ Φριδερίκος ἠγέρθη ἐπίσης δι' αὐτομάτου κινήσεως καὶ μετέπειτα ἐπεσεν ἐπὶ τῆς καθέδρας τοῦ βεβαρημένος καὶ χωρὶς δυνάμεις.

Ἡ ἀγωνία αὕτη πολὺν διήρκεσε χρόνον. Οἱ ἐργαταί, ὑπὸ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῶσιν, ἀσθενῶς ἐσειον τὰ θυρώματα καὶ μὲ μεγάλους κόπους ἠδυνήθησαν νὰ ἀποχωρίσωσι ταῦτα. Ἐνταυτῷ, τεμάχια ἡλίου τινος συντριβέντος ἐπεσαν ἐπὶ τοῦ εἰσόδου, καὶ ἠκούσθη ἤχος σύριγγος· ὁ θόρυβος ὅστις συνέβη πάραυτα ἐξῶ, εἰδοποίησεν ὅτι ἡ διὰ τοῦ σημείου τούτου δοθεῖσα διαταγὴ ἐξετελέσθη. Πάραυτα διέκριναν κραυγὰς καὶ πυροβολισμὸς ἠκούσθη! . . . Εἰς τὸν θόρυβον τοῦτον ὁ Κ. Καρτμάννος ἐξῆλθεν ἐσπευσμένως τοῦ γραφείου· ὁ Φριδερίκος μέχρι τοῦδε δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ κάμῃ κίνησιν τινα. Ἡ πρόσθις σώματος ζητοῦντος νὰ εἰσχωρήσῃ διὰ τοῦ εἰς τὸ θυρώμα ἀνοίγματος, τὸν ἀπέσπασεν αἴρην· ἀπὸ τὴν νάρκωσιν ταύτην καὶ ὁ Φραγκῆτσος εὐρέθη ἐμπροσθέν του.

— Δυστυχὴ! ἀνέκραξε, τί θέλεις ἐδῶ;

— Σῶσόν με τῷ εἶπεν ὁ Φραγκῆτσος παράφορος, Φριδερίκε σῶσόν με.

— Καὶ πῶς δύναμαι; . . .

Αἶφνης μία ἰδέα τῷ ἦλθε· ἐνθυμήθη ὅτι θύρα τις ἔφερεν ἀπὸ τὸ γραφεῖον εἰς τὸν κήπον· τὴν εὗρε ψηλαφῶν, καὶ σύρας τὸν Φραγκῆτσον μετ' ἑαυτοῦ τὸν ὠδήγησε τρέχων πρὸς ἓν μέρος τοῦ τοίχου τοῦ περιφράγματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο πολὺ ὑψηλόν.

— Φυγε, τῷ εἶπε δεικνύων τὴν διόδον καὶ μὴ μείνης εἰς Μολώσην· οἱ συνένοχοί σου συνελήφθησαν καὶ θέλουσι σὲ προδώσει.

— Ὑγίαινε! ἀνέκραξεν ὁ Φραγκῆτσος ἀπὸ τὸ ὄψος τοῦ τοίχου καὶ ἐγένεεν ἄφαντος.

— Ὑγίαινε! ἐπανελάθεν ὁ Φριδερίκος.

Ἐπειτα προσέθεσε καθ' ἑαυτὸν· εἶθε ὁ θεὸς νὰ σὲ φυλάξῃ καὶ νὰ σοὶ ἐμπνεύσῃ καλῆτερα φρονήματα.

§ VI.

Τὴν ἐπαύριον τῆς σκηνῆς ταύτης ὅλοι οἱ ἐνοχοὶ ἐκτὸς τοῦ Φραγκῆτσου, παρεδόθησαν εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης· κατὰ διαταγὴν τοῦ Κ. Καρτμάννου, ὁ

Φριδερίκος παρουσιάσθη τὴν ἐπαύριον εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, ὅπου ἀφ' οὗ τῷ εἶπε νὰ καθίσῃ πλησίον του καὶ τὸν εὐχαρίστησε διὰ τὴν ὁποίαν τῷ εἶχε κάμει ὑπηρεσίαν, τῷ εἶπε νὰ ζητήσῃ ὀφίως τὴν ἀνταμοιβήν, ἥτις τῷ ἔπρεπεν. Ὁ παῖς ἐδίστασεν ἐπὶ τινὰς στιγμάς· ἀλλὰ τοῦ Κ. Καρτμάννου ἐνθαρρύναντος αὐτόν:

— Μίαν πολὺ μεγάλην χάριν ἔχω νὰ σὰς ζητήσω, εἶπεν ὁ Φριδερίκος μὲ τρέμουσαν φωνήν· . . . νὰ μοὶ συγχωρήσῃτε νὰ παρευρισκώμαι ἐνίοτε εἰς τὰ μαθήματα τῶν τέκνων σας.

— Ἀπὸ αὐρίον, εἶπεν ὁ Κ. Καρτμάννος, θέλεις ἔχει κοινὰ μετ' αὐτῶν ὅλα. Πρὸ πολλοῦ εἶδον εἰς σὲ ἀξιεπαῖνον κλίειν πρὸς τὴν σπουδὴν καὶ ἐπεισθῆν ἀπὸ τὴν εὐγενῇ ταύτῃ φιλοτιμίαν σου, ὅτι θὰ ἐπιτύχῃς νὰ εὕρῃς ἀξιόλογον θέσιν εἰς τὸν κόσμον. Καθ' ὅσον μοὶ διηγῆθης χθές, φαίνεται ὅτι ἐπιθυμεῖς νὰ γείνης γλύπτης· ἐλπίζω δὲ ὅτι καταγινόμενος θὰ γείνης ἐτι καλῆτερος.

Καλῆτερος ἀπὸ γλύπτην! διανοεῖτο ὁ Φριδερίκος. Ὡ! ὁποίαν χαρὰν, ὁποίας θελκτικὰς ἐλπίδας ἔπρεπε νὰ προξενήσωσιν εἰς τὸν δυστυχῇ παῖδα οἱ λόγοι οὗτοι!

Μέχρι τοῦδε ἦτον ἐγκαταλειμμένος καὶ μὴ ἔχων ἄλλους πόρους, εἰμὴ μόνον τὴν ὑπομονὴν του· ἀλλὰ τώρα εὗρε πλέον προστασίαν! . . . Τῷ ἐλάλουν περὶ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον ἐμελλε νὰ φθάσῃ τῷ εὐκόλυνον τὰ μέσα. Πόσον ἡ σπουδὴ ἦτο δι' αὐτόν γλυκεία καὶ εὐκολος! δὲν ἤθνατο ἄλλην μεγαλητέραν εὐδαιμονίαν· καὶ μόλις ἠδύνατο ἡ καρδιά του πιασθεῖσα ὑπὸ νέου αἰσθήματος νὰ προφέρῃ φράσεις τινὰς διακεκομμένας. Ἀλλὰ, συνάψας μετὰ πολλῆς θερμότητος τὰς χεῖρας, προσήλωσε ἐπὶ τοῦ Κ. Καρτμάννου ὀφθαλμούς τοσοῦτον τρυφερούς, ὥστε εὐκόλως οὗτος ἐνόησε τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην, ἣν ἡ χειρονομία αὕτη καὶ τὰ βλέμμα ἐκεῖνο ἐξέφραζον.

— Εἶται καλὸν παιδίον, Φριδερίκε, τῷ εἶπεν οὗτος σφίγγων αὐτοῦ τὴν χεῖρα· καὶ εἰμαι βέβαιος ὅτι πάντοτε θὰ μὲ ἐπαινῇς δι' ὅ,τι ἔκαμον εἰς σὲ σήμερον.

Τὴν ἐπαύριον μετὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην, ὁ Κ. Καρμάννος παρυσίασε τὸν Φριδερίκον εἰς τοὺς δύο υἱούς των καὶ τοὺς διδασκάλους των. Ἡ ὠρέλεια, τὴν ὁποίαν εἶχε κάμει εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην, τὸ δεῖγμα τῆς μεγαλοψυχίας, ἣν εἶχε δεῖξει διὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς τῆς ἀνταμοιβῆς, ὅλα ταῦτα εἴλκυον πρὸς αὐτόν τὴν σπουδὴν καὶ εὐμένειαν τῶν τε διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν. Τὸν ἐπῆνουν ὑπερβολικῶς διὰ τὸν εὐγενῆ του ζῆλον· ἕκαστος ἐχαίρετο καὶ ἐχαυχάτο ὠφελεῖν τὸν μαθητευόμενον καὶ συμπαράτιον ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν πρὸς διδασκαλίαν του· μάλιστα ἐσεμνύοντο τὰ τέκνα τοῦ Κ. Καρτμάννου ὅτε ἠδύνατο νὰ τῷ δώσωσι συμβουλὰς ὠφελίμους, καὶ αἱ φιλοφρονητικαὶ αὗται περιποιήσεις, αἱ εὐμενεῖς οὗτοι ἔπαινοι, ἐνεθάρρουν τὴν μέχρι τινος ἐρημον ταύτην ψυχὴν, ἥτις μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἄλλο στήριγμα εὗρεν εἰμὴ ἑαυτήν.

Ἡ ἑξίς, ἣν εἶχε ἀποκτήσει ὁ Φριδερίκος νὰ συνδέῃ τὰς διτφόρους θεωρίας του πρὸς ἓν κέντρον κοινόν

καὶ νὰ λαμβάνη τοῦτο ἀφειρητὴν πρὸς ἄλλας γνώσεις, ὑπῆρξαν εἰς αὐτὸν ἐπίσης ὡρέλιμοι διὰ τὰς νέας ταύτας καὶ πρώτας του σπουδὰς. Ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ νὰ προηγηται πάντοτε ὁ λόγος, τὸν εἶχε συνειθίσει εὐκόλως νὰ εὕρισκῃ τὰς συνεπειὰς ἢ τὰς λογικὰς αἰτίας ἑνὸς ἀποτελέσματος καὶ τὸν παρεσκεύαζε θαυμασιῶς εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν καὶ εἰς τὴν τῶν γλωσσῶν. Οὕτως ἔκαμε μεγάλας προόδους εἰς τοὺς δύο τούτους κλάδους τῆς μαθήσεως, χωρὶς αἱ ἄλλαι ἀσχολίαι του νὰ βλαβῶσιν· ἡ ἱστορία, ἡ γεωγραφία, ἡ ζωγραφικὴ δὲν παρεμελήθησαν· τὴν ζωγραφικὴν μάλιστα, ὡς λίαν συνδεδεμένην μὲ τὰ μαθηματικά, εἰς ἃ κατεγίνετο μετὰ ζήλου, ἐπεξεργάσθη κάλλιστα διότι μετ' οὐ πολὺ ἠδύνατο νὰ ἀντιγράψῃ τὰς μᾶλλον συμπεπλεγμένους μηχανάς.

Ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν διδασκαλίας ὁ Φριδερίκος εἶχε φθάσει τὸν υἱὸν τοῦ Κ. Καρτμάννου. Ἐγνώριζεν ἤδη ἀριθμητικὴν, γεωμετρικὴν καὶ ἐσπούδαζε τὴν πολιτειογραφίαν· ἂν καὶ δὲν ἐγνώριζεν ὅλους τοὺς ἰδιωτισμούς τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ἔγραφε μ' ὅλον τοῦτο αὐτὴν μετ' ἀκριθείας, ὅπερ εἶνε δύσκολον εἰς παῖδα συνειθιστὰ νὰ λαλῇ τὴν δημώδη γλῶσσαν καὶ ὅστις ἀντὶ βοήθειαν νὰ εὕρῃ εἰς τὰς κλίσεις του, ὅλον μόνον ἐμπόδια ἠπύντα.

Οἱ υἱοὶ τοῦ Κ. Καρτμάννου, νεώτεροι αὐτοῦ, (διότι ὁ μὲν ἦτο δύο, ὁ δὲ τεσσάρων ἐτῶν) ἐσεμνύνοντο διὰ τὰς προόδους του, καὶ τὸν μετεχειρίζοντο ὡς σύντροφον μᾶλλον ἢ ὡς προστατευόμενον. Ἄν αἱ εὐμενεῖς αὐταὶ σχέσεις ὠφείλοντο κατὰ μέρος εἰς τὴν ἀγαθότητα τῶν ψυχῶν τῶν τέκνων τούτων, ἡ διαγωγὴ τοῦ Φριδερίκου συνετέλει ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ νὰ διατηρηθῶσιν. Ἐφαίνετο τόσον μέτριος εἰς τὰς ἐπιτυχίας του, τόσον εὐάρεστος ἀνευ χαμερπείας, τόσον ἀνταξίως εὐγνώμων, καὶ συγχρόνως τόσον ἐπιμελὴς εἰς τὸ νὰ ἀπορεύγῃ πᾶσαν κακὴν πράξιν, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἐρυθρίασῃ ὅστις ἤθελε τῷ δείξει τὴν κατωτέραν θέσιν εἰς ἣν εὕρισκετο.

Μόλις ὁ Φριδερίκος εἶχε φθάσει τὸ δέκατον ἐβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὁ Κ. Καρτμάννος τὸν προσέβιβασεν εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐργατῶν· ἦτο δὲ τόσον ἐγκρατής, καὶ τόσον προνιμος, ὥστε ἐνδύμενος πολὺ πλέον κομψότερον ἀπὸ τοὺς συνεργάτας του, δὲν ἐβράδυνε διὰ τῆς οἰκονομίας νὰ ἀγοράσῃ βιβλία τινα, ἐργαλεῖα τῶν μαθηματικῶν, καὶ ἄλλα τῶν ὁποίων εἶχε χρεῖαν· καὶ μεγαλῶς ἐχάρη ὅταν ἠδυνήθη μόνος νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ ἐξοδα χωρὶς νὰ ἐπιφορτίσῃ τὸν ἐργοστασιάρχην. Ἐν τῷ μέσῳ λυπηρῶν στερησῶν, τὰς ὁποίας ἡ πενία οὐρεῖ μεθ' ἐαυτῆς εἰς παῖδα ἐργάτην, μία ὁμῶς τῶν πρώτων ἀποζημιώσεων τὰς ὁποίας τῷ ἐπεφύλαξε, εἶναι ὅτι τῷ ἀνῴρθωσεν τὰ αἰσθήματα τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ἀξίας του. Οὕτως ἡ εἰς ἑαυτὸν πεποιθὴς εὐκρινέστερα καθ' ἑκάστην ἐφαίνετο εἰς τὸν Φριδερίκον, καὶ τῷ ἐπροξένει γαληνότητα. Ἐν ὅσῳ ἡ χεὶρ τοῦ θεοῦ δὲν τὸν εἶχεν ἀφήσει καὶ ἀπθνήσκει τις δὲν τὸν προσέβαλλε δὲν ἐφοβείτο ἄλλο τίποτε· διότι ὅλα τὰ τῶν ἀνθρώπων μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν ἦσαν εἰς τὴν θέλησίν του.

§. VII.

Θερμὴ καὶ ὥραία ἐσπέρα ἦτον, ὅτε οἱ ἐργάται ἀφίνοντες τὰ ἐργοστάσια, ἀνέβαινον εἰς τοὺς περιορίζοντας τὸν πορθμὸν λοφίσκους καὶ χορεύοντες ἐφθάνον μέχρι τῆς κοιλάδος.

Ὁ Φριδερίκος, χαρτοθήκην ἔχων ἐπὶ τῶν γονάτων του, ἀντέγραφε σχεδίον τι, τὸ ὁποῖον εἶχε σχεδιάσει τὴν αὐτὴν ἡμέραν· αὐτὸς, ἐπίσης ἡγάπα τὰ ἄγμματα, τὰς περιδιαβάσεις, καὶ ὅταν ὁ ἀήρ ἦτον οὕτως εὐώδης, ἐπεθύμει μετὰ μιᾶς ἡμέρας κόπον νὰ ὑπάγῃ νὰ ἀναπνεύσῃ εἰς τοὺς ἀμπελώνας, νὰ τρέξῃ ἐκεῖ καὶ νὰ συλλέξῃ ἀνθύλλια· ἀλλ' ἂν καὶ ἀθῶαι, ἂν καὶ συγκεχωρημένοι ἦσαν αἱ ἡδοναὶ αὐταί, παρητεῖτο συγχάνικς τούτων, διότι ἀνθίσταντο εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐργοστασίου του. Τὰς ἡμέρας λοιπὸν καθ' ἃς ἡ φαίδριτος τοῦ καροῦ τὸν παρεκίνει νὰ ἐξέλθῃ πρὸς περιδιάβασιν, ἐλάμβανε τὰ βιβλία του ἢ τὴν πρὸς ζωγραφικὴν χαρτοθήκην του καὶ ἐκάθητο ἐπὶ μικρᾶς ἐδρας, κειμένης πλησίον τῆς θύρας τῆς Ὀδίας· Ῥίδλερ. Παρετῆρει ἐκεῖθεν μικρὰν γωνίαν τῆς πεδιάδος, ἀνέπνεεν ἀέρα καθαρώτερον, ἤκουε τὸ κελάδημα πτηνῶν τινῶν· αὐτὸς δὲ συνειθισμένος εἰς συνεχῇ ἐγκατάκλεισιν, ἦτο πλήρως εὐδαιμονίας καὶ χαρᾶς.

Τὴν ἐσπέραν λοιπὸν, περὶ ἧς διηγούμεθα, ὁ Φριδερίκος καθήμενος εἰς τὴν συνήθη του θέσιν εἰργάζετο μετὰ ζήλου· διότι ἡ ἡμέρα ἐκκλινεν ἤδη καὶ ἤθελε, πρὶν ἡ νύξ τὸν καταλάβῃ, νὰ τελειώσῃ τὸ σχεδίον τὸ ὁποῖον ἤρχισεν· ἦτο δὲ τοῦτο διαγραφὴ μιᾶς τῶν μᾶλλον συμπεπλεγμένων μηχανῶν τῆς οἰκίας τοῦ Κ. Καρτμάννου. Αἰφνὴς ἡ πνοὴ τινος κλίνατος ἐπὶ τοῦ ὤμου του, τὸν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του· ἀνυψώσας δὲ τὴν κεφαλὴν παρετήρησε ξένον τινα παρatreύοντα μετὰ προσοχῆς τὸ σχεδιάσμα του.

— Εἰς ποῖον ἐργοστάσιον εὕρισκεται ἡ μηχανὴ, ἣν παριστᾷ τὸ διάγραμμα τοῦτο; τὸν ἠρώτησεν οὗτος.

— Εἰς τὸ τοῦ Κ. Καρτμάννου, ἀπεκρίθη ὁ Φριδερίκος.

— Καὶ πῶς ἠδυνήθητε νὰ τὴν κατωρθώσετε;

— Ὁ Κ. Καρτμάννος μοι ἐπέτρεψε νὰ συμμερισθῶ τὰ διδάγματα τῶν παίδων του.

— Δύνασθε τότε λοιπὸν νὰ ἔχητε εἰς τὴν χαρτοθήκην σας μέγα μέρος τῶν μηχανῶν τούτου.

— Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλας κύριε.

— Ἐπεθύμουν νὰ τὰς ἐβλεπον.

Ὁ Φριδερίκος ἤνοιξεν ὑποχρεωτικῶς τὴν χαρτοθήκην του καὶ ἐδειξεν τὰ σχέδιά του εἰς τὸν ξένον, ὅστις ἐξετάσας ταῦτα μετὰ τὴν μεγαλειτέραν προσοχὴν,

— Ἀλλ' ἐδῶ δὲν ὑπάρχει, εἶπε, τὸ σχεδίον τῆς μεγάλης μηχανῆς τοῦ Κ. Καρτμάννου, τὴν ὁποίαν τῷ ἔφερον ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας πρὸ δύο περὶπου μηνῶν.

— Θὰ τὴν ἀντιγράψω μεθαύριον, κύριε.

— Δύναται, φίλε μου, νὰ μοὶ δώσῃς ἓν ἀντίτυπον τῶν σχεδίων τούτων;

— Δὲν εὐκαιρῶ· ἀλλ' ἐάν σὰς ἦναι εὐάρεστον, θὰ προσπαθῶ νὰ τὸ ἀντιγράψω.

— Ἦθελον πρὸ παντῶν νὰ ἤχον τὴν νέαν μηχανήν, περὶ ἧς σὰς εἶπον· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ καιρὸς ἔχει

εξίαν, συγκατανεύω να σὰς πληρώσω διὰ τὸν κόπον σου. Ἰδοὺ, εἶπε παρουσιαζῶν εἰς αὐτὸν τρία νομίσματα χρυσᾶ, ἰδοὺ αὕτη εἶναι ἡ προκαταβολή· μετὰ ταῦτα δὲ θέλω σὰς δώσει τιμὴν περισσοτέραν.

Πρὸς τὸν χρυσὸν τοῦτον ὁ Φριδερίκος ἐσκίρτησε καὶ ὑποψίας συνέλαβε· διότι ἀδύνατον ἦτο νὰ τῷ πληρώσωσι τοσοῦτον ἀκριβῶς σχέδια, ἅτινα οὐδέποτε ἤθελε τις μεταχειρῶσθαι· ἴσως τὰ διαγράμματα ταῦτα ἐχρηστέμευον εἰς τὴν κατασκευὴν μηχανῶν, καὶ ὀλέθρια ἀποτελέσματα διὰ τὸν διευθυντὴν τοῦ ἤθελον ἐπιφέρει καὶ τὴν ἀπωλείαν τοῦ ἤθελον προξενήσει. Ὁ δυστυχὴς ἐφορίσασεν ἀναλογιζόμενος τὸ κακὸν, τὸ ὅποιον ἐξ ἀπροσύνης ἤθελε πράξει καὶ, συναθροίσας κατεσπευσμένως τὰ διεσπαρμένα σχέδιά του, τὰ ἐξέριψε εἰς τὴν χαρτοθήκην του, τὰ ὅποια ἔκλε σεν ἐπιμελῶς.

Ὁ ξένος τὸν ἐθεώρησε μετ' ἐκπλήξεως καὶ τῷ προσέφερεν αὖθις τὰ τρία χρυσᾶ νομίσματα.

— Σὰς εὐχαριστῶ, κύριε, εἶπεν ὁ Φριδερίκος, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τοιαύτην συμφωνίαν. Ἐσκεφθῆν ὅτι διαθέτω ἰδιοκτησίαν, ἣτις δὲν μοι ἀνήκει καὶ δὲν θέλω οὐδὲ δύναμαι νὰ καμῶ τοῦτο. Ἀπευθύνθητε κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Κ. Καρτμάννον ὅστις δύναται καλλίον ἐμοὺ νὰ κρίνῃ ἂν ἡ αἰτίσις σας δὲν βλάβῃ ποτὶς τὰ συμφέροντά του.

Ὁ ξένος ἐνόησεν ὅτι ὁ Φριδερίκος εἶχε μαντεύσει τοὺς σκοποὺς του.

— Γνωρίζω, εἶπε, τὸ αἷτιον τῆς ἀρνήσεώς σου. Γνωρίζεις ὅτι οἱ ἐργοστασιάρχαι κρύπτουν τὰς μηχανὰς τῶν ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἄλλων βιομητῶν, καὶ φοβεῖσαι μήπως ὁ διευθυντὴς σου μαθῶν ὅτι ἐπώλησας τὰ σχέδια τοῦ δὲν θέλει σὲ δεχθῆ μεταξὺ τῶν ἐργατῶν του· ἀλλὰ δύναμαι νὰ σὲ βεβαιώσω ὅτι ἡ ἀποκομὴ αὕτη θέλει εἶσθαι ὄφελος διὰ σέ· διότι τότε σοὶ προσφέρω διπλάσιον μισθὸν εἰς τὸ ἐργοστάσιόν μου παρ' ὅσον σοὶ δίδει ἐκεῖνος· ἐκτός δὲ τούτων θέλω σοὶ πληρώσει, καθ' ἣν ἡμέραν μοι δώσης τὸ σχεδιάσμα, τὸ ὅποιον σὲ ζητῶ, ὅποιανδήποτε ἀμοιβὴν θέλῃς.

Ὁ Φριδερίκος δὲν ἤκουτε ἄλλο τί πλέον· ἀλλὰ λαβὼν τὴν χαρτοθήκην του καὶ ῥίψας ἐπὶ τοῦ ξένου βλέμμα ἀγανακτήσεως καὶ περιφρονήσεως ἀναμικτόν.

— Δὲν θέλω μήτε νὰ πρὸδώσω, μήτε νὰ πωληθῶ, κύριε, εἶπε μὲ τρέμουσαν φωνὴν καὶ εἰσπλην ὀρμητικῶς εἰς τὸν θάλαμον τῆς γραιίας Ρίδλερ.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν σκηνὴν ταύτην, ὁ Κ. Καρτμάννος προσεκάλεσεν τὸν Φριδερίκον εἰς τὸ σπουδαστήριόν του καί.

— Ποῦ εἶνε ὅλα τὰ σχεδιάσματα, τὰ ὅποια ἐξωγράφησες μὲ τὰ τέκνα μου; τὸν ἠρώτησεν.

— Εἰς τὴν χαρτοθήκην μου, κύριε.

— Φέρε τα.

Ὁ Φριδερίκος ὑπῆγε νὰ ζητήσῃ τὴν χαρτοθήκην του καὶ τὴν ἔφερε τρέμων εἰς τὸν διευθυντὴν του, δίδει εἰς τὸν τόνον ἐκεῖνου ὑπῆρχε τί βραχὺ καὶ ἀνήσυχον, τὸ ὅποιον τὸν ἐθροῦβησεν.

Ὁ Κ. Καρτμάννος ἐφυλλολόγησε ὅλα τὰ σχεδιάσματα τοῦ ἑκάστου αὐτῶν νέαν τῷ ἀπέτρε ἐκφώνησιν.

— Τί ἀνοησία εἰς ἐμένα! ἐμουρμούριζεν, ἠδύνατο νὰ μὲ καταστρέψῃ.

(TOM. Γ'. Φυλλάδ. 67.)

Ἐξετάσας δὲ ὅλα καὶ στροφίς πρὸς τὸν Φριδερίκον.

— Σοὶ ἐπρότεινε τις ν' ἀγοράσῃ τὰ σχέδια ταῦτα; τὸ γνωρίζω.

— Naί, κύριε.

— Καὶ διατί δὲν μοι τὸ εἶπες;

— Διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἤξελε τὸν κόπον.

— Ὅποιαν ἀμοιβὴν σοὶ προσέφερε;

— Ὅποιαν ἤθελον ζητήσῃ.

— Σὺ δὲ ἀπεποιθήσῃς τοῦτο;

— Naί, κύριε.

— Ἀνεῖ δισταγμὸς;

— Πὰς δισταγμὸς ἤθελον εἶσθαι πράξις αἰσχυρᾶ.

— Τὴν χεῖρά σου, Φριδερίκε! ἀνέκραξεν ὁ Κ. Καρτμάννος τείνων τὴν ἰδικήν του εἰς τὸν νεὸν ἐργάτην.

Ἐχεις εὐγενὴ καρδίαν. Γνωρίζω ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς υποθέσεως ταύτης. Κακῶς ἐπραξα, φίλε μου· ἀλλ' ἂν ἦτο τις ὀλιγώτερον τίμιος παρὰ σὺ, ἀφελῶς ἤθελα χαθῆ· σὲ εὐχαριστῶ διὰ τὴν τιμιότητά σου. Σήμερον δὲν εἶσαι πλέον παῖς· κατὰ τὰς ἐκθέσεις δὲ τὰς ὁποίας μοι ἔκαμον οἱ διδασκάλοι σου καὶ καθ' ὅσον ἐγὼ αὐτὸς βλέπω δὲν πρέπει νὰ μείνης ἐργάτης· διότι δύναται νὰ μοι εἴται ὠφελιμώτερος ὡς γραφεὺς. Μεθαύριον νὰ μετακομισθῇς εἰς τὴν οἰκίαν μου ἢ τράπεζά μου θὰ ἦε καὶ ἰδική σου· καὶ ἐξακολουθεῖς τὰ μαθήματά σου μετὰ τῶν τέκνων μου· ὁ δὲ μισθός σου θὰ ἦε ἀναλογος τῆς νέας σου θέσεως· μετὰ τινὰ δὲ ἔτη θὰ προντίσω καὶ διὰ καλλιτέραν θέσιν.

Τῷ ὄντι τὴν ἐπαύριον ὁ Φριδερίκος χαιρετήσας τὴν καλὴν γραιάν Ρίδλερ, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναχωρήσῃ χωρὶς δάκρυά τινα νὰ ρεύτωσιν ἀπὸ τὰ ὄμματα του· διότι ἂν καὶ εὐδαίμων ἦδη, δὲν ἐλησμόνησεν ὅτι αὕτη ὑπῆρξεν ἀγαθὴ δι' αὐτόν, ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ φαίνεται εὐγνώμων δι' ὅσας παρ' αὐτῆς προντίδας ἔλαβε καὶ δὲν ἔπαυσε καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα νὰ ἐπισκέπτηται τὴν γραιάν του ξενοδόχον· διότι αἱ ἰσχυραὶ ψυχαὶ γνωρίζουσι νὰ διέρχονται τὰς περιόδους τῆς εὐτυχίας χωρὶς νὰ ἐνδίδωσι, μήτε εἰς τὴν μέθην μήτε εἰς τὴν ἀπελπησίαν, τοῦναντίον ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὰ ἀσθενῆ ὄντα, τὰ ὅποια φθείρουσι καὶ αὐτὰς τὰς ἱερωτέρας ἀαμνήσεις.

§ VIII.

Πολλὰ ἔτη παρῆλθον ἀκόμη, χωρὶς ἡ κατάστασις τοῦ Φριδερίκου νὰ ὑποστῇ μεγάλας μεταβολάς· ὁ νοῦς του, ασκούμενος εἰς τε πὴν σπουδὴν τῆς τέχνης καὶ εἰς σπουδαιότερας ἐργασίας, ἔλαβε μεγίστην ἀνάπτυξιν· καὶ ὁ ἐργάτης οὗτος, ὅστις ἐπὶ ἔτη πρότερον οὐδὲ γράμμα ἐγνώριζεν, ἦτον ἤδη ὡς εἰς τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων συνομηλικῶν του.

Καθ' ἐκάστην ὁ Κ. Καρτμάννος ἐμακαρίζετο περισσότερο ἔχων αὐτὸν οἶκαδε· πῶποτε αἱ ὑπηρεσίαι, ἃς ἐξεπλήρει, δὲν ἐγίνοντο μετὰ τοσαύτης εὐθύτητος

καὶ ἀποτίσσει· καὶ δὲν ἔβλεπε τίς ἐν αὐτῷ τὴν ἀ-
πλότητά τοῦ γραφῆς· μόνον, ἀλλ' ἦτο φίλος τῆς
οἰκογενείας, συντροφὸς ἀγαπητὸς τῶν τέκνων, καὶ
ἄξιός αὐτῶν συναγωνιστής. Τὰ συμβάντα δὲ, περὶ
τῶν θέλων ἐπεὶ, συνέτεινον ἐτι μάλλον εἰς τὸ νὰ
αὐξήσωσι τὴν πίστιν καὶ τὴν στοργήν, δεικνύοντα
μέχρι τίνος βελθοῦ ὑπῆρχον ταῦτα.

Πρὸ πολλῶν μηνῶν ὁ Καρτμάννος ἐφαίνετο κατη-
φῆς, ὁ δὲ Φριδερίκος, ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ὁποῦ
διήρχοντο ὅλοι οἱ λογαριασμοὶ τῆς οἰκίας, ἤρχισε
νὰ παρατηρῇ πρόσκομμα οἰκονομικὸν εἰς τὰς ὑποθέ-
σεις τοῦ κυρίου του. Πάραυτα αἱ ἐξομολογήσεις τού-
του, αἱ ἐκφράσεις ἀνησυχίας, αἰτίνας τὸν διέρευ-
γον, αἱ ἀπειροὶ εἰς τοὺς μισθοτάς του ἀπαιτήσεις
ἐκατόρρωσαν νὰ φωτίσωσι τὸν Φριδερίκον καὶ νὰ τὸν
πείσωσιν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο μόνον περὶ ἀκαριαίας
στενοχωρίας, ἀλλὰ περὶ ἐμπορικῆς κρίσεως κλονι-
ζούσης τὰς στερεωτέρας καταστάσεις· καὶ δὲν ἤργησε
νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ὁ Κ. Καρτμάννος τὰς ὑπονοίας του
ταύτας.

Ἡμέραν τινα, περὶ τὸ γεῦμα, πλεον σκυθρωπὸς
καὶ τεθλιμμένος ἢ ἄλλοτε ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον ὁ Κ.
Καρτμάννος. Μετὰ τὸν δεῖπνον δὲ παρεκάλεσε τὸν
Φριδερίκον καὶ τὸν πρωτότοκόν του υἱόν νὰ τὸν ἀκο-
λουθῶσιν εἰς τὸ σπουδαστήριον.

— Μετὰ δύο μῆνας, τοῖς εἶπε, τὸ κατάστημα
τοῦτο δὲν θὰ μοὶ ἀνίκη καὶ μετὰ τὴν πώλησίν του
θὰ μοὶ μείνῃ τί δια ν' ἀποπληρώσω τὰ χρέη μου· ἂν
δ' ἐπερίμενον περισσότερον αἱ πιστώσεις μου ἤθελον
ὑπερβεῖ τὴν τιμὴν του. Αἱ νέαι μηχαναὶ τοῦ Κ. Ζιν-
βεργέρου ὁλοτελῶς με ἠφάνησεν· τὰ προϊόντα τῶν
ωραιότερα καὶ εὐθηνότερα ἀπὸ τὰ ἰδικά μου εἶνε τὰ
μόνα ἅτινα πωλοῦνται ἤδη. Ἐπὶ τινα καιρὸν ὑπε-
στήριξα τὴν ἀμίλλαν, ἂν καὶ φθοροποιὸν δι' ἐμέ·
διότι πάντοτε ὑπέμενον ἐλπίζων εὐτυχεστέρως μετα-
βολῆς διὰ τὰς μηχανάς μου, ἀλλ' ὅλαι αἱ ἐλπίδες
μου ἀπέστησαν μάταιαι· πᾶσα δὲ περαιτέρω πάλῃ κα-
τέστη ἀδύνατος. Ἄρα λοιπὸν τὰ καταστιχάμου κα-
νεῖσθαι θ' ἀναγγεῖλλω τὸν ὑπερθεματισμὸν εἰς τὴν
πώλησιν τοῦ ἐργοστασίου τούτου. Μοὶ εἶνε λυπηρὸν
βέβαια μετὰ τὸς ἐπὶ ἐργασίαν, νὰ βλέπω ὅλας
τὰς οὐνεροπολήσεις τῆς εὐπορίας, ἃς εἶχον σχηματί-
σει διὰ τὰ τέκνα μου καταστραφόμενα· ὀλιγώτε-
ρον δὲ λυποῦμαι διότι ὅλα μου τὰ χρέη θὰ ἐξωφλη-
θῶσι καὶ διότι ἡ οἰκογενεὶά μου μόνη θὰ ὑποφέρῃ τὴν
δυστυχίαν ταύτην.

— Σὺ δὲ, Φριδερίκε, προσέθηκεν ἐκτείνων αὐτῷ
τὴν χεῖρά του, δὲν θέλεις παύσει, ἐλπίζω, νὰ ἦται
σῖλος μας· ἀλλὰ, βλέπεις, ὅτι πρέπει ν' ἀποχωρι-
σθῶμεν. Δὲν ἀνησυχῶ διόλου περὶ τοῦ μέλλοντός σου,
διότι με τὰ προτερήματά σου, αἱ θέσεις δὲν θέλουν
λείπει δι' ἐσέ· ἀλλὰ μόνον λυπὴν αἰσθάνομαι ὅτι θὰ
ἀποχωρισθῶ ἀπὸ σε, τὸν ὁποῖον θεωρῶν ὡς τρίτον
υἱόν μου.

— Ὅα σὰς, ἀφῆκω, κύριε, εἶπεν ὁ Φριδερίκος με-
ρὴν μελαγχολικὴν μὲν ἀλλὰ καὶ στερεάν, ὅταν ἐν-
νοήσῃ ὅτι δὲν σὰς εἶμαι ὠφέλιμος· ἀλλὰ ἐλπίζω
ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη δὲν θὰ φθῇ ταχέως· ὡς σχεφθῶ-

μεν κάλλιον, κύριε· ἴσως, ὁ κίνδυνος ὅστις σὰς ἐπα-
πειλεῖ δὲν εἶται τόσον μέγας ὅσον νομίζετε· ἂν καὶ
ἡ νεότης ἀκόμη με καθιστᾷ ἀπειρὸν εἰς τὰς ἀποφά-
σεις σας πλὴν ὁ σκεπτόμενος πολὺν χρόνον καὶ προ-
σεκτικῶς, εὕρισκει ἐνίοτε τὴν θεραπείαν πλησίον τοῦ
κακοῦ.

— Καὶ οὐδεμία θεραπεία ὑπάρχει, νομίζω, δι'
ἐμέ, ὑπέλαβεν, ὁ Κ. Καρτμάννος ἀνυψὼν θλιβερῶς
τὴν κεφαλὴν· ἀμφότεροι θέλετε ἐννοῆσαι καλλίτερον
τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅταν ἰδῆτε τὰ ἰδικά μου βιβλία·
διότι αὐτὰ μόνον δύνανται ν' ἀποδείξωσι τὴν θέσιν
μου· καὶ τὰ ἡνοῖξεν ἔμπροσθεν αὐτῶν.

Ὁ Φριδερίκος τὰ διέτρεξεν ἀπροσέκτως. Τὸ ζή-
τημα δὲν ἤδυνάτο νὰ ἦε εἰς λαθὸς τῶν χαρακτήρων
καὶ ἐγνώριζε μὲν τὴν πρωτίστην αἰτίαν τῆς δυστυ-
χίας καὶ ἐσκέπτετο πῶς νὰ τὴν θεραπεύσῃ.

Ἀποχαριετήτας λοιπὸν τὸν Κ. Καρτμάννον, εἰ-
σῆλθεν εἰς τὸν θάλαμόν του καὶ ἐβόρθη ἐπὶ καθέ-
δρας τινος ὅλως παράφορος· Μετὰ ἑνδεκα ἡμέρας,
ἐπνευλαμβάνεν, οἱ λογαριασμοὶ τοῦ οἴκου θέλουσι θεω-
ρηθῇ, καὶ τὸ κατάστημα τοῦτο θέλει πωληθῇ· ἐν-
δεκα ἡμέρας, θεέ μου! οὐδὲν ἄλλο εἰμὶ ἑνδεκα ἡ-
μέρας! Πῶς εἰς τόσον μικρὸν διάστημα ν' ἀπορα-
σίστη τις περὶ τοιοῦτου ζητήματος, νὰ τελειοποιήσῃ
μηχανάς, ὥστε νὰ καταστήσῃ τὴν μὲν μηχανὴν ἥ-
τοιον δαπανηρὰν, τὴν δὲ προϊόντα ἐντελέστερα; ὦ θεέ
μου! μὴ με ἐγκαταλείψῃς· διότι σὺ μόνος γνωρίζεις
τί χρεωστῶ εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, δι' ὃν θέλω νὰ
σώσω.

Τόσον δὲ δι' ἀρεσκείαν, ὅσον καὶ δι' ἀνάγκην ἡ μη-
χανικὴ ἦτον ἐξ ὅλων τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἡ μάλλον
ἀρεστὴ τῷ Φριδερίκῳ, ὅστις εἶχεν εἰς αὐτὴν βαθύτατα
γνώσεις· ἀλλὰ ἡ ἐπιχειρησις του αὕτη ἀπῆγε μόνον τὴν
ἐπιστήμην· ἐπρεπε νὰ εὗρῃ, ὅτι ἡ τύχη ἴσως μόνον ἐπρόσ-
φερον εἰς ἐνα ἄλλον, νὰ ἐκνιληθῇ εἰς συνδυασμούς, οἵτινες
ἤδυναντο νὰ τὸν ἐπαναφέρωσιν ἀπλῶς εἰς τὴν ἀποτυχίαν!
Τί ἐνδιέφερεν ἡ περίπτωσις τῆς ἀποτυχίας τὸν γενναῖον
τούτον νεόν; ἤθελε νὰ σώσῃ ἕνα ἄνθρωπον καὶ ὥδε
μετὰ ζήλου πρὸς τὸν σκοπὸν του καὶ ἀπώθη ὅλας
τὰς ἀμβολίας, ὅλους τοὺς φόβους, ὡς κακοῦς συλ-
λογισμούς· ἠθλάνετο δὲ ἐκυτὸν ἰσχυρὸν διότι ἐγνώριζε
τί δύναται ἡ θέλησις κατὰ τῶν προσκομμάτων.

Δέκα νύκτες, νύκτες ἀγωνίας καὶ ἀνησυχίας πλῆ-
ρεις παρήλθον, καὶ ὁ Φριδερίκος ἀδιακόπως σκεπτό-
μενος πολλάκις εἶδε νὰ γίνῃ ἄραντος ἡ λύσις τοῦ
προβλήματος, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι παρὰ μικρὸν
εἶχε λύσει· πλὴν καὶ αἱ ἀκαρπαι αὗται ἀγῶνες, αἱ
σκληραὶ αὗται ἀπάται δὲν τὸν ἐπτόχταν· δὲν τῷ ἔμε-
νον πλεον εἰμὶ ὀλίγα· τινες ἡμέραι· ἀλλὰ μέχρι τῆς
τελευταίας ὥρας, ἤθελε νὰ ἐλπίσῃ, διότι ἐξήντα
τὰς δυνάμεις του εἰς ἐνάρκτον παρῆν.

Τέλος, τί γὰρ σὰς εἶπῶ, δὲν ὑπάρχουσιν εἰμὶ παύ-
λά τινα αἰσθήματα τὰ ὁποῖα εἶνε ἀκαρπᾶ· τὰ γεν-
ναῖα αἰσθήματα φέρουσιν πάντοτε τοὺς καρπούς τῶν
καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ἔδωκεν εὐρύαν εἰς τὸν Φριδερί-
κον. Τὸ μέσον, ἐκεῖνο, διὰ τὴν εὐρεσίαν τοῦ ὁποῦ
τότα ἄλλα ἀπέτυχον εὐρέθη τέλος! μόλις ἠδυνήθη

καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ ἀνεκάλυψε. Διέτρεχε μὲν εἰδὸς ἀποπλανήσεως τὰς ἐμπροσθεν αὐτοῦ κεχαρτομένας γραμμάς· ἡ ἀταραξία του, τὸ λογικόν του, τὸ ὁποῖον δὲν τὸν εἶχεν ἐγκαταλείψει ἐν τῷ μέσῳ τοιούτων ἀδυνάτων ἀναζητήσεων, τὸν ἐγκατέλειψαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαρᾶς. Ἐστρίγγεν ὡς μανιώδης τὰ χαρτὰ ταῦτα εἰς τὸ στήθος του· ἐνόμιζεν ἐνίστε ὅτι ὅλη του ἡ εὐδαιμονία ἦτο ἀπάτη τὴν ὁποῖαν μικρὰ ἐρευνα ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγεροθῇ ἐκ τῆς ἔδρας του, δὲν ἐτόλμα ν' ἀφίστη τὸν θαλαμὸν του καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ ἐρωτήσῃ ἀν' ἀπατάται.

Οὕτω παρῆλθεν ἐν μέρος τῆς νυκτός, εἰς λυπηρὰς ἀμφιβολίας· τέλος ἀπειλούσης τῆς ἡμέρας, ἔτρεξε πρὸς τὸν θαλάμον τοῦ Κ. Καρτιάννου· προχωρήσας δὲ πρὸς τὴν κλίνην του καὶ παρουσιάσας τὰ ἔργα του.

— Ἰδέτε, τῷ εἶπε, τὸ διαγραμμα τοῦτο τῆς μηχανῆς καὶ εἰπέτε μοι ἂν ἦνε μάταιον ὅτι ἔκαμον.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἔπεσε εἰς ἔδραν ἀγωνίων ἀπὸ προσδοκίαν καὶ ἐλπίδα.

Ἐνῷ ὁ Κ. Καρτιάννος ἐξετάζε τὰ χαρτὰ ταῦτα, τὸ πρόσωπόν του καθίστατο ὠχρότερον, αἱ δὲ χεῖρες του περισσότερον ἔτρεμον· ἠθάνετο εἰς ὅλους τοὺς τοὺς χαρακτῆρας τὴν συστολὴν ἐκείνων τῶν νεύρων, ἥτις δεικνύει τὴν ἀπὸ μεγάλης δυστυχίας εἰς ἀνελπίστον εὐτυχίαν μετάβασιν· διατρέξας δὲ ὅλα ταῦτα καὶ στρέψας πρὸς τὸν Φριδερίκον ὀμματα δακρύσαντα.

— Ὅχι, δὲν εἶνε μάταιον ὅτι ἔκαμες, τῷ εἶπεν. ἔπραξες ἔργον μεγαλοφυῶς, ἢ μάλλον ἔργον τὸ ὁποῖον θὰ σώσῃ τὴν οἰκογενεῖάν μου ἀπὸ τῆς δυστυχίας! Μεγα μῆθημα ἔδωτας εἰς τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ, Φριδερίκε, διότι ἔδειξας ὅτι δύναται νὰ πράξῃ ἡ θέλησις ἀναμεμιγμένη μὲ τὴν ἀρετήν.

Καὶ ἀποκαλύψας τὴν πολὺν κεφαλὴν του, κινούμενος ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, τὸν ὁποῖον καὶ εἰς τὰς νεώτερας καρδίας ἐγείρει ἡ συμπάθεια.

— Σὲ ἀπαιξῶμαι, προσθέτε, τέκνον μου! ἔσο εὐλογημένος καὶ ἔχε με διὰ πατέρα, σὺ, ὅστις μὲ ἔτωτας, ὡς ἂν ἦτο ἴδιος μου υἱός.

Ἀνακεφαλαίωσις.

Ἡ οἰκία τοῦ Κ. Καρτιάννου εἶνε μία τῶν μάλλον εὐπόρων σήμερον εἰς Μολώτην· ἅπαντα ἡ εὐδαιμονία του ὀφείλεται εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ Φριδερίκου καὶ εἰς τὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας ἐξηκολούθει νὰ ἔχῃ εἰς τὸ καταστήμα· αἱ ἐπιχειρήσεις του μέχρι τῆς σήμερον δὲν ἔπυσαν ν' ἀποδεικνύωσι τὴν ἐμπειρίαν του καὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς γνώμης του. Ὁ Καρτιάννος, τοῦ ὁποίου ἐγείνει γαμβρὸς, ἔχει εἰς αὐτὸν πίστιν ἀπειρίστον.

Μία μόνη λύπη ἐτάραττε τὴν εὐτύχiam του ταύτην· ἀφ' οὗτου ἀνεχώρησεν ὁ ἀδελφός του, μακρῶς ἐξήτει νὰ μάθῃ τι περὶ αὐτοῦ, ὅτε τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐνυμφεύθη φύλλον τι τῆς ἐφημερίδος ἔδιδε πρώτην καὶ τελευταίαν εἰδησιν περὶ ἐκείνου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δυστυχῶς ἀπεχωρίσθη ὁ Φριδερίκος, λέγον ὅτι ἡ ἀπὸ Φραγκφούρτης εἰς Παρισίους ἀγούσα ταχυπόρος ἀμαξᾶ προσεβλήθη ὑπὸ σημοσιᾶς ληστῶν· οἱ περι-

γηταὶ γενναίως ὑπεραπέσθησαν καὶ πολλοὶ τῶν κακούργων ἐπληρώθησαν θανατηφόρος· μεταξύ δὲ τῶν ὀνομάτων τούτων, συγκατερίθειτο καὶ τοῦ Φραγκίσκου Κοσμάννου. Ὁ Φριδερίκος δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ ἐν ὀρίμῳ δάκρυ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὄντος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ὀρμώμενον, καὶ ἀπὸ τὴν αὐτὴν χεῖρα τῆς ἀποθησκούσης μητρὸς τῶν εὐλογηθέν, μ' ὅλον τοῦτο, ἄλλην παρ' αὐτοῦ ἔσχε τύχην διὰ τῶν σφαλμάτων του.

Ε. Ι. Σ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΠΕΡΙΦΗΜΩΝ ΤΙΝΩΝ ΣΠΗΛΑΙΩΝ.

Ὁλίγιστα τῆς φύσεως ἀντικείμενα κινουσί τοσούτην περιέργειαν καὶ ἐκπληττίζουν τὴν φαντασίαν ἡμῶν, ὅταν κατὰ πρόωτον τὰ βλέπομεν, ὅσον τὰ σπήλαια. Τὸ ἀμυδρὸν φῶς ἡ καὶ ὁ παντελής ζῆφος τῶν υποχθονίων αὐτῶν τόπων, τὸ ἀτέκμαρτον τῆς τοῦ σπηλαιοῦ ἑκτάσεως, καὶ τῶν κινδύνων ὅσους ἐνδέχεται νὰ κρύπτῃ, ἡ σιγὴ καὶ ἡ ἐρημία, καὶ τὰ ποικίλα καὶ ἀλλόκοτα σχήματα ὅσα παριστάνουν εἰς τὰς ὄψεις βράχοι γυμνοὶ τῆς συνήθους αὐτῶν περιβολῆς, τῆς χλῆς, ἀμυδρῶς ὀρωμένοι διὰ τῆς ἀναλαμπῆς τῶν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὁδοπόρου πυρσῶν, ὅλα ὁμοῦ ταῦτα γεννῶσιν εἰς τὴν ψυχὴν αἰσθημὰ τι ὀδού καὶ καταπληξέως, πολὺ ἔχουσης τὸ θάγγητρον. Αἱ ἐντυπώσεις αὗται ἀσθενεῖς μόνον δύνανται νὰ ἐρμηνευθῶσι διὰ τοῦ γραπτῆς λόγου· θέλομεν ὁμῶς προσπαθῆσαι νὰ περιγράψωμεν ὡς οἷόν τε πιστῶς τῶν αξιολογωτέρων σπηλαιοῦ καὶ ἀντρων. Ὅσα ἐξηρευνήθησαν ὑπὸ διαφόρων περιηγητῶν, προτάσσοντες γενικὰς τινας παρατηρήσεις, περὶ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως τῶν τοιούτων χασμάτων, ἀναγκασιότατος εἰς τὴν κατάληψιν τῶν καθέκαστα περιστασέων.

Ἀπαντῶνται συνήθως τὰ σπήλαια εἰς βράχους συγκειμένους ἐκ λίθου τιτανώδους, ἐπειδὴ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν λίθων διαλύεται εὐκολώτερον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ὅπερ κοινῶς θεωρεῖται ὡς ἡ γεννητήρια αἰτία τῶν τοιούτων κοιλότητων τῆς γῆς. Ἄν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν μακρὸν χρόνον ἐρ' ὃν αἱ τοιαῦτα τῆς φύσεως ἐργασίαι δύνανται νὰ διαρκέσωσιν, εὐκόλῃ ἐννοούμεν πῶς μικρὰ φλῆψ ὕδατος ἐνεργούσα τὸ κατ' ἀρχὰς ἐντὸς στενῆς σχισμῆς μαλακοῦ βράχου δύναται, εἰς τὸ διάστημα τῶν μακρῶν αἰώνων, νὰ ὑποσκάψῃ βαθμηδὸν τὸ ὅρος ἐπὶ πολλῶν ἑκατοντάδων ποδῶν ἑκτάσιν.

Εἰς τὰ ἐκ τιτανώδους λίθου γεννηθέντα σπήλαια ἀπαντῶνται συχνὰ οἱ λεγόμενοι σάλακτιται, τῶν ὁποίων ἡ γένεσις εἶναι τοιαύτη. Ὅταν ὕδωρ διηθούμενον διὰ τῶν πόρων τιτανώδους ἡ κρητιδούχου γῆς φθάσῃ εἰς κενὸν τι μέρος, οἷον σπήλαιον, εἴτε κατὰ τὴν ὀροφὴν αὐτοῦ, εἴτε κατὰ τὰς πλευράς, ἀποτελεῖ σταγόνα, τῆς ὁποίας ἡ μὲν ἱμάς παράτα ἐξατμίζεται διὰ τοῦ αἰέρος, ὑπολείπεται δὲ πυρὴν καθαρῶν τιτανῶν ἡ κρητιδῶν· ἐτέρα σταγὼν διαδέχεται τὴν πρώτην, προσθέτουσα καὶ αὐτὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νέον μέρος στεγανῆς ὕλης· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου σχηματίζεται οὕτω πῶς μακρὰ, ἀνώμαλος, κίωνοειδὴς προεκβολὴ ἐκ